

2014 nr 3
Fåglar
i Närke

Stefan Larsson

Fåglar i Närke

Årg 37 2014 Nr 3

Närkes Ornitologiska Förenings medlemstidning

Redaktör och layout

Åke Lorin Brantströms gränd 12, 702 28 Örebro,
Tel. 019-24 49 32, 070-326 90 02.

E-post: ake.lorin@telia.com

Manusstopp

för Fåglar i Närke 2014 nr 4 är den 15 okt.

Närkes Ornitologiska Förening

En ideell regionalförening
av Sveriges Ornitologiska
Förening, SOF.

Medlem i Närkes Ornito-
logiska Förening blir man
genom att sätta in årsavgiften

på plusgiro 430 33 22-4 eller bankgiro 5747-3357.
Årsavgiften är för vuxen 200 kr, för familjemedlem
50 kr (erhåller ej medlemstidning), för ungdoms-
medlem (13-20 år) 100 kr och för barn (1-12 år) 50 kr.
Medlem i NOF erhåller vår medlemstidning som
utkommer med fyra nummer per år.

Redaktionsgrupp

Ann-Margret Elmroth, Tel. 019-32 01 83,
070-637 15 95. E-post: elmroth@telia.com

Magnus Helleryd, Tel. 019-298 692, 070-238 37 93
E-post: magnushelleryd@hotmail.com

Marianne Johansson, Tel. 019-36 17 75,
070-656 63 69. E-post: marianne-j@telia.com

Björn Ander, Tel. 070-763 20 07. E-post:
bander68@gmail.com

Adressändringar sänds till:

Närkes Ornitologiska Förening
c/o Hans Waern, Box 42, 692 21 Kumla.
E-post: hans@ekonoma.se

NOF:s föreningslokal

För sammanträden, litteratur, utställningsmaterial,
holkar m m. Källarlokal med ingång gavel på gårds-
sidan. Adress: Hagmarksgatan 9, Örebro.

NOF:s hemsida: www.sofnet.org/nofnet

Du är välkommen att besöka NOF:s hemsida där
du finner information om föreningens verksamhet.

**Upplev naturen närmare
med en kikare från oss**

Välkommen in!!

kikarproffsen

A-FOTO
BUTIK & ATELJÉ

Filarevägen 3 (Lillån) 019-250623 www.a-foto.se

Omslagsbild: **Snatterand** *Anas strepera strepera* efter en akvarell av Staffan Ullström.

Text: Ann-Margret Elmroth

Just nu, i skrivande stund, befinner sig en stor del av de snatteränder som häckar i vårt land i Närke insjöar och dammar. De flesta av oss har inte vetskap om att säkert en tredjedel av det svenska beståndet av den and som Erik Rosenberg betecknade som vår sällsyntaste and lugnt simmar inför ögonen på oss i Rysjön, i Boglundsdammarna eller vid Hjälmarsstränderna. De har häckat främst i södra Uppland och är nu på väg mot vinterkvarteren i Sydeuropa och Nordafrika. Men varför inte äta upp sig på vägen? Det finns gott om bottenväxter i slättvattnen. Och förresten behöver man inte ens tippa för att få tag i mat. Man kan passa på att tjuva från sothönsen som ju ofta kommer upp med näbben full av ätliga växtdelar. Snatteranden tillhör glädjeämnena för den som oroar sig för att fågelart efter fågelart minskar i antal. Snatteranden är på tillväxt! Sedan Rosenberg skrev Fåglar i Sverige har snatteranden ökat. 2003 uppskattades antalet häckande par i Sverige till 700 och man kan förmoda att tillväxten fortsätter i och med att nya våtmarker med öppna vattenspeglar anläggs. Det finns inte något utrotningshot gällande snatteranden eftersom den häckar rikligt i både Asien och Nordamerika. Särskilt den som gillar diskreta färger njuter säkert av de välstämda färgtonerna i denna ands fjäderdräkt. Vattrat grått på huvud och rygg, svart stjärtparti och vit sockerbitsstor vingspegel i hannens dräkt, som i parningstider även får en anstrykning av brunrött på sidorna. Honan håller sig till de grå nyanserna, plus en liten vit vingspegelsfläck. På ungfågarna är svårt att hitta annat än det vattrade gråa. Honan är mycket lik gräsandshonan men är liksom sin make smäkrare och något mindre. Ser man flygande änder känner man igen snatteranden på den vita vingspegeln och den nästan lika vita buken. Är man nära en simmande and och ser en blåsvart näbb eller en näbb med gråaktig ovasida och orange kanter, då är det hanne och hona av snatterand. Hannens läte är ett kort och nasalt *knäp* eller *ärrp*. Det är honans läte som har gett fågeln sitt namn. Hon kväker ungefär som en gräsand men upprepar varje stavelse oftare och mera mekaniskt. Hon bygger boet på marken i en håla eller en tuva, lägger många, gulvita ägg, 8-12, som hon själv ruvar. Det är också hon som tar hand om ungarna. Parrelationen varar inte länge och till nästa säsong söker hon sig en annan partner. Ungarna är köns mogna redan nästa vår. Ut och studera näbbfärger och räkna snatteränder! Och njut av grått, svart och vitt tillsammans!

Foto: Johannes Waern

Ordföranden har ordet

Hans Waern

En härlig sommarperiod ligger bakom oss med mycket värme, sol och vackert väder. Förhoppningsvis har du hunnit med att vara ute en hel del i våra marker runt om i landskapet och njutit av fågellivet. Hösten är också en härlig tid, med mycket fågel som sträcker förbi. En spännande tid när vad som helst kan dyka upp på våra breddgrader men också en lite vemodig period när fågelmäng-

derna flyr vårt land till förmån för varmare trakter.

Det är många svårigheter som möter de sydsträckande arterna under sin flyttning. En hel del av farorna är orsakade av jaktaktiviteter i olika länder längs flyttrutten. Jakten som bedrivs på olika håll är en fara som flera arter stöter på. Ett exempel som är aktuellt för oss närkingar är ortolansparven. Den jagas väldigt hårt i södra Frankrike. Fågarna fångas, göds upp och slaktas. Detta för att sedan ätas

upp på restauranger. En jakt som egentligen är förbjuden i Frankrike. Man arbetar nu bland annat med att på olika sätt försöka ändra attityderna till småfågeljakt hos befolkningen. Flera andra arter jagas också väldigt hårt. Vi har nog alla hört talas om den enorma jakten som sker på ön Malta, där det under sträcktiderna skjuts på allting som flyger. Där har till exempel många av våra bivråkar mött sitt öde. Att få slut på denna jakt är ett internationellt problem. Hur kan vi påverka det som sker i andra länder, kan vi fråga oss då. En enkel åtgärd är att bli medlem i vår riksförening, BirdLife Sverige. Ett medlemskap där stödjer den internationella organisationen BirdLife International som arbetar med fågelskydd i många olika länder. En viss summa per medlem går till denna internationella organisation. Den stöttar bland annat många av landsföreningarna som i sina länder jobbar hårt mot den illegala fågeljakten.

I NOF har vi under hösten flera aktiviteter som du som medlem kan ta del av. Som vanligt har vi våra föreningsmöten 3 gånger under höstmånaderna, den 3:e torsdagen i varje månad. Dit är du varmt välkommen för att lyssna till olika intressanta föredrag om olika företeelser i vår fågelvärld. Passa också på att följa med på våra exkursioner, som passar både för skådare som hållit på i många år och för den som fågelintresset är nytt för. Vi har även 2 mer publika samlingar denna höst. I september kör vi på nytt aktiviteten Råva-Hänget vid Rynningevikens naturreservat, dit du är välkommen. Kikarvisning, visning av ringmärkning och fågelspaning står på programmet. Första helgen i oktober tänker vi i år satsa lite mer på Euro Birdwatch day, då vi kommer att ha guider utplacerade vid flera av vårt landskaps främsta fågellokaler. Mer information om det kommer på vår hemsida.

Passa på att vara ute i markerna nu under hös-

NOF:s styrelse

Ordförande och kassör

Hans Waern, Vilebacken 45, 692 36 Kumla,
Tel. 019-58 20 18, 070-492 53 51

E-post: hans@ekonoma.se el. hans.waern@telia.com

Vice ordförande, fågelskydd, utbildning
och bibliotekarie

Ulf Jorner, Måbärsvägen 11, 703 75 Örebro
Tel. 019-31 21 46, 070-661 66 55

E-post: ulf.jorner@spray.se

Sekreterare, PR-och mediagrupsansvarig

Kent Halttunen, Nygård, Norra Folkavi,
71991 Vintrosa. Tel. 070-216 11 30

E-post: kent.halttunen@tele2.se

Rolf Hagström, Exkursionsansvarig

Vreta Gård 207, 692 93 Kumla
Tel. 019-23 44 75, 076-142 17 21

E-post: rolf.hagstrom@gmail.com

Bengt Jalsborn, Lotteri- och försäljningsansvarig

Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro,
Tel. 019-12 70 80, 070-113 47 99

E-post: b.jalsborn@gmail.com

Ronnie Lindqvist, Rese- och inventeringsansvarig

Bertil Waldéns gata 6, 702 15 Örebro,
Tel. 019-10 23 33, 070-262 14 17

E-post: lindqvist_ronnie@hotmail.com

Per Karlsson Linderum, Resor o mediagruppen

Babelsvägen 2, 697 74 Sköllersta
Tel. 019-188414, 072-2250063

E-post: per.karlsson.linderum@orebro.se

Suppleanter

Tord Larsson Resor, exkursioner o fågelskydd.

Hagalundsvägen 39 A, 702 30 Örebro
Tel. 070-716 62 54, 019-24 62 53

E-post: info@isonine.se

Håkan Carlestam, Inomhusmöten

Engelbrektsgatan 13B, 702 12 Örebro
Tel. 070-531 14 20

E-post: carlestam@gmail.com

Åsa Bengtsson, Inomhusmöten och tjeigrups-
ansvarig

Loggatan 13, 70228 Örebro
Tel 073-3322031 019-333527

E-post: asa.bengtsson@orebro.se

ten och ta del av de enorma fågelmängderna som gästar vårt landskap en begränsad tid. Ta en tur exempelvis till Kvismaren som brukar invaderas av både tranor, gäss och rovfåglar.

Jag får passa på och önska er alla en riktigt fin höstperiod.

VÄL MÖTT I MARKERNA 🐦

Nya NOF-medlemmar

Sedan förra numret av FiN har till och med augusti nedanstående medlemmar registrerats. Välkomna till föreningen.

Hampus Ström, Rynningebergsgatan ÖREBRO
Bengt Andersson, Idrottsgatan KUMLA 🐦

Fenologi i Närke 2002-2013

Magnus Friberg

Denna artikel skulle egentligen varit med redan i det förra numret av FiN, men på grund av en viss turbulens i rnk där gamla medlemmar försvann av olika anledningar och nya var tvungna att läras upp så blev denna artikel satt åt sidan under våren. Tanken med denna separata artikel är att vi inte ska skriva så mycket om fenologi i den stora obsartikeln, utan istället göra det lite mer lättöverskådligt här.

Naturligtvis finns i vissa fall både tidigare vårnoteringar och senare höstnoteringar av flera arter från tidigare år än perioden 2002 till 2013 men en stor del av dessa finns inte inrapporterade i systemet vilket vi uppmanar

alla rapportörer att göra. Ju fler observationer som rapporteras in i Svalan retroaktivt desto bättre av många skäl. Kanske kan nästa artikel som motsvarar denna behandla åren 1990 och framåt...

2013

Dags då att sammanfatta fenologin och då i synnerhet våren och sommaren för året 2013. Detta år ville vintern aldrig släppa greppet om Närke kändes det som, och våren anlände inte förrän i den andra halvan av april, vilket också avspeglas i fenologin. Alla tidiga flyttfåglar var sena, men från 15 april och framåt var alla ankomstdatum normala, eller till och med ovanligt tidiga för vissa arter. Ett axplock av 20 häckande arter ses nedan i ankomstordning med angivet datum för årets första observation i landskapet:

Ankomstdagar

Sånglärka	5/3	(sen)
Tofsvipa	5/3	(sen)
Sädesärla	1/4	(sen)
Fiskgjuse	5/4	(sen)
Storspov	7/4	(sen)
Rödbena	10/4	
Storlom	15/4	(sen)
Stenskvätta	15/4	(sen)
Ladusvala	15/4	
Fisktärna	16/4	
Lövsångare	16/4	
Vattenrall	8/4	(extr. sen)
Trädpiplärka	18/4	(tidig)
Svartvit flugsnappare	20/4	
Tornseglare	30/4	(tidig)
Näktergal	1/5	
Bivråk	5/5	
Nattskärre	10/5	(extr.tdig)
Kärrsångare	11/5	

Gulhämpling från Estlandsresan

Foto: Valdemar Andersson

Efter den långa vintern och korta våren så följde en ovanligt regnfattig sommar. Häckningsresultaten generellt på våra bredd- och längdgrader verkar goda. Några våtmarksarter stötte på viss patrull i sina häckningar då maderna torkade ur, men de flesta av dessa verkar ha börjat om sina häckningar med god framgång i blötare miljöer.

Nu har ännu en vinter passerat, vilken som ni vet blev en rak motsats mot den förra, men för att läsa mer om den och 2014 års fenologi så får ni ge er till tåls till FiN nr 1 nästa år. Nu blickar vi istället fram mot en härlig fågelsommar på Närke-slätten.

Vi ses i fält! 🐦

Fenologitabell 2002-2013

Tabellen här intill är ordnad på följande sätt:

Arterna listas i systematisk ordning och inte i ankomstordning. Närmast efter kolumnen med artnamn visas hur pass vanlig arten är som övervintrare i landskapet. Med vinter menas i detta sammanhang endast observationer gjorda under januari månad för att inte få med sena observationer under decemberhöstar och tidiga dito under februarivårar.

V = Övervintrar i mindre antal varje vinter. Normalt kalla vintrar dock färre än 10 individer.

v = Sällsynt övervintrare och då oftast under milda vintrar, ibland i större antal.

1 = Enstaka övervintrande individer någon gång under de senaste 10 åren.

Därefter anges i kolumnen "**Dekad/Månad**" vilken dekad respektive månad som vårflyttarna tydligt börjar komma tillbaka från sina respektive vinterkvarter. Exemplet trädpiplärka med siffrorna "**3/4**" anger alltså att de flesta år anländer trädpiplärkorna till Närke mellan den 21:a och 30:e april, dekad nummer tre och månad nummer fyra. Givet är att vissa individer av respektive art dyker upp något tidigare än angiven dekad. För en del av de arter som i listan markerats med antingen "**V**" eller "**v**" anges ingen dekad då det helt och hållet beror på hur mild eller bister vintern varit.

Kolumnerna "**Vår**" och "**Höst**" är fyllda med de extremdatum som respektive art noterats som tidigast och senast under åren. Källan till samtliga uppgifter i denna artikel samt bifogad tabell är rapportsystemet Svalan och sammanfattar åren 2002 till 2013 vilket bör ge en relativt rättvis och korrekt bild av respektive arts förekomst i landskapet. Där datumangivelse saknas i dessa kolumner har arten noterats under hela året trots att den normalt sett flyttar.

Art	övervintring	V/v	Dek/ Mån	Vår	Höst
Knölsvan		V			
Sångsvan		V			
Sädgås		V			
Spetsbergsgås		1	3/2		
Bläsgås		1	3/2		
Grågås		V			
Kanadagås		V			
Vitkindad gås		1	2/3		
Bläsand		1	2/3	24/2	
Snatterand		1	2/3	10/3	
Kricka		1	1/3	28/2	27/12
Stjärtand		1	2/3	1/3	
Ärta		-	1/4	25/3	4/10
Skedand		-	3/3	18/3	13/12
Brunand		1	2/3	28/2	
Vigg		V			
Knipa		V			
Småskrake		1	1/4	18/3	
Storskrake		V			
Vaktel		-	1/5	6/5	9/10
Smålom		-	1/4	26/3	23/12
Storlom		1	1/4	4/3	30/12
Smådopping		1	1/4	30/3	
Skäggdopping		V			
Gråhakedopping		-	1/4	26/3	5/11
Svarthakedopping		1	1/4	22/3	
Storskarv		V			
Rördrom		-	2/3	1/3	20/12
Gråhäger		V			
Bivrak		-	1/5	1/5	9/10
Brun kärrhök		-	3/3	12/3	3/12
Ormvråk		V			
Fiskgjuse		-	3/3	20/3	10/10
Tornfalk		V			
Lärkfalk		-	3/4	20/4	11/10
Pilgrimsfalk		1	3/3	23/2	30/12
Vattenrall		1	3/3	21/3	9/12
Småfläckig sumphöna		-	2/4	10/4	10/9
Kornknarr		-	2/5	8/5	26/8
Rörhöna		V	3/3	19/3	
Sothöna		V	2/3	19/2	
Trana		V	2/3		
Strandskata		-	1/4	29/3	28/9
Mindre strandpipare		-	1/4	29/3	23/9
Ljungpipare		-	2/3	3/3	14/11
Tofsvipa		1	1/3	6/2	--
Mosnäppa		-	1/5	30/4	26/9
Brushane		-	2/4	26/3	7/11
Dvärgbeckasin		-	2/4	29/3	7/12

Art	övervintring	V/v	Dek/ Mån	Vår	Höst
Enkelbeckasin	-	2/3	19/2	28/11	
Dubbelbeckasin	-	1/5	23/4	10/11	
Morkulla	1	2/3	1/3	22/12	
Rödspov	-	2/4	4/4	13/11	
Småspov	-	3/4	12/4	15/9	
Storspov	-	3/3	21/3	13/11	
Svartsnäppa	-	3/4	14/4	7/11	
Rödbena	-	1/4	20/3	6/10	
Gluttsnäppa	-	2/4	7/4	12/10	
Skogssnäppa	-	3/3	11/3	10/9	
Grönbenä	-	2/4	9/4	14/10	
Drillsnäppa	-	3/4	13/4	3/10	
Dvärgmås	-	3/4	11/4	28/11	
Skrattmås	v	2/3	1/3	30/12	
Fiskmås	V				
Gråtrut	V				
Havstrut	V				
Fisktärna	-	2/4	3/4	22/10	
Silvertärna	-	3/4	23/4	16/11	
Svarttärna	-	1/5	21/4	14/9	
Skogsduva	v	3/2			
Ringduva	V	3/2			
Gök	-	3/4	27/4	24/9	
Hornuggla	1	1/3	1/2	24/11	
Jorduggla	1	1/3	13/2	23/11	
Nattskärja	-	3/5	7/5	24/9	
Tornseglare	-	1/5	29/4	31/10	
Göktyta	-	3/4	14/4	25/9	
Trödlärka	-	2/3	10/3	26/11	
Sånglärka	-	3/2	4/2	26/12	
Backsvala	-	3/4	4/4	2/10	
Ladusvala	-	2/4	5/4	7/11	
Hussvala	-	3/4	15/4	27/9	
Trädpiplärka	-	3/4	9/4	15/10	
Ängspiplärka	1	2/3	8/3	19/12	
Rödstrupig pipilärka	-	2/5	25/4	8/10	
Skärpiplärka	-	1/4	24/3	23/10	
Gulärta	-	3/4	16/4	6/10	
Forsärla	1	2/3	13/3		
Sädesärla	1	3/3	14/3	22/11	
Gårdsmyg	V				
Järnsparv	v	3/3	29/2	8/12	
Rödhake	V	2/3	3/3		
Näktergal	-	1/5	25/4	13/9	

Art	övervintring	V/v	Dek/ Mån	Vår	Höst
Blåhake	-	2/5	27/4	13/10	
Svart rödstjärt	-	2/4	2/4	24/11	
Rödstjärt	-	3/4	18/4	13/10	
Buskskvätta	-	3/4	18/4	9/10	
Stenskvätta	-	1/4	2/4	11/11	
Ringtrast	-	2/4	4/4	2/10	
Taltrast	1	3/3	17/3	13/12	
Rödvingetrast	1	2/3	18/2		
Dubbeltrast	1	2/3	2/3		
Gräshoppsångare	-	1/5	27/4	4/10	
Flodsångare	-	3/5	10/5	6/9	
Vassångare	-	1/5	20/4	11/9	
Sävsångare	-	3/4	17/4	25/9	
Busksångare	-	1/6	19/5	12/8	
Kärsångare	-	2/5	9/5	20/9	
Rörsångare	-	3/4	20/4	12/10	
Trastsångare	-	1/5	28/4	19/9	
Härmsångare	-	1/5	4/5	1/9	
Ärtsångare	-	3/4	19/4	6/10	
Törmsångare	-	1/5	26/4	24/9	
Trädgårdssångare	-	1/5	27/4	6/10	
Svarthätta	v	2/4	14/4		
Grönsångare	-	3/4	16/4	4/9	
Gransångare	-	1/4	1/4	17/11	
Lövsångare	-	2/4	11/4	9/10	
Grå flugsnappare	-	1/5	29/4	27/9	
Mindre flugsnappare	-	3/5	10/5	5/10	
Svartvit flugsnappare	-	3/4	13/4	8/9	
Pungmes	-	1/4	29/3	15/10	
Törnskata	-	1/5	3/5	26/9	
Råka	v	1/3	16/2		
Stare	V	3/2			
Bofink	V	1/3			
Bergfink	V	2/3			
Hämpling	1	2/3	16/2	11/12	
Vinterhämpling	v				
Rosenfink	-	2/5	4/5	27/9	
Lappsparv	1	3/3	1/3	1/11	
Snösparv	v				
Ortolansparv	-	1/5	26/4	4/10	
Sävsparv	1	1/3	14/2	27/12	

Skänk vinster till månadslotteriet!

Vi behöver nya vinster till lotteriet vi har vid våra inomhusmöten. Inte så stora och dyra utan t ex ett paket kaffe, böcker, någon pryl för vår fögnad och nytta, fågelmat som talgbollar, solrosfrön och jordnötter. Hela vinsten går direkt in i föreningskassan.

Ansvarig är Bengt Jalsborn, tel 019-12 70 80. Det går att lämna vinster vid varje månadsmöte.

Ett stort tack på förhand!

Styrelsen

Upptäcktsresan: Västra Bulgarien 5–13 maj 2014

Roger Gyllin

Samtliga foton: Jan-Olov Ragnarsson där ej annat anges

Måndagen 5.5.2014: Avresa med Austrian Airlines från Arlanda kl. 09.45. Tolv medskådare, alla NOF-medlemmar, även om detta är en privat arrangerad resa. Mellanlandning och lunch i Wien. Anländer Sofia kl. 17.50. Julia Stojanova från resebyrån Explorer möter som vanligt på flygplatsen. Likaså chauffören Vlado, en ny bekantskap. Transport till Best Western City Hotel på Stara planina-gatan. Regnigt och kallt, inga alpsglare är ute och flyger.

Tisdagen 6.5.2014: Avresa från hotellet kl. 09.00. Efter bunkringsstopp på Lukoil-mack-en utanför Dupnitsa, välsorterad som alla Lukoil-mackar, anländer vi Rila-klostret kl. 11.20. Där exakt en timme. Ingen murkrypare i år men väl fantastiska närobservationer av försärla och svart rödstjärt. Minst 2 par klippsvala häckar. Dubbeltrast flyger förbi över ravinen. Nötskrika och entita. Lunchpaus

Svart Rödstjärt

på torgbänkarna i Kotjerinovo; nu soligt väder men inte påtagligt varmt. Storkhäckning och många turkduvor. Just innan vi svänger ut på huvudvägen ner mot Grekland ses dagens enda tofslärka.

Storskarvar på grusbankarna på ett par håll i Strumaflo den. Allra minst 50. Stark mötande trafik, idag är det Georgsdagen och många är på hemväg från Grekland efter en sex dagar lång ledighet. Stannar vid en nerlagd bensinmack norr om Kresna. Har av Vlado fått tips om gåsgam här. Mycket riktigt, efter en stunds väntan dyker fyra fåglar upp över de höga klipptopparna, där de ligger och kretsar ett bra tag. Sätter sig också på klippphyllorna. Även en pilgrimsfalk och två sträckande bivråkar. En hane

av medelhavsstenskvätt, den första av resans blott två, och en blåtrast som på blåtrastars vis sätter sig väl synlig längst upp på klipporna, i detta fall på båda sidor om vägen. Blev resans enda.

Eftermiddagsfika vid tågstationen inne i den mycket långsträckta staden Kresna. Tåget rullar långsamt förbi under gammaldags skenskarvsdunkande. Köper lokaltidningen Struma. I stadens sydkant svänger vi vänster och kör upp mot den väldiga sandbrant som är resultatet av ett bergsskred. Ingen stensparv, och det hade väl också varit att hoppas på för mycket.

Tar från huvudvägen av mot Melnik, Bulgariens minsta stad. Strax efter Spatovo någon mil väster om Melnik ser vi resans första svarta stork som landar nära ett vassområde. Vi stannar någon timme i det vackra kvällsväddret. Böljande kullar med betesmark söder om vägen, ävenså en buskravin. Mycket tilltalande lokal. Inte mindre än sju eleganta bruna glador svänger av och an lågt över fälten bortom vassområdet; bortsett från en strax före Kotjerrinovo samma dag blir dessa resans enda. En örnråk sitter och filosoferar på en stolpe. Vidare sjunger trastsångare, eksångare och törnsångare; eksångaren hörs också vid tisdagens stopp på samma plats och visar sig bli resans enda.

Anländer Melnik kl. 20.15. Vid infarten ses 4 koltrastar, den ena efter den andra. När vi når det gamla turkiska fängelset som skall vara vårt hotell för natten, Uzunova kashta, ljuder koltrastsången

Rilaklostret

stark där också. Arten är uppenbarligen mycket talrik i dessa trakter. Vid 23-tiden visslar en dvärguv några gånger.

Onsdagen 7.5.2014: De morgontidiga är ute och lyssnar till sång av gärdsmyg, svart rödstjärt, svarthätta, rödhake och koltrast; själv hör jag de tre sistnämnda när det är dags för avresa kl. 09.00. Strax väster om Melnik ses en kalenderlärka från bussen; det blir min enda under veckan.

Vi stannar närmare två timmar på samma fina

Svarthuvad sparv

lokal strax före Spatovo som igår kväll. Örnvråken sitter kvar på sin stolpe, liksom igår ses också ett par ormvråkar. Kalle och några till noterar en stäpphökhona. Göken guckar från ett par håll, arten är vanlig överallt i Bulgarien. Småflockar av biätare drar förbi, karakteristiskt lockande. Sommargyllingar flöjtjar. Flera trastsångare eldar på ute i vassen, bland dessa hörs också en rörsångare och plötsligt exploderar dessutom en cettisångare. Förutom två vanliga törnskator ses också en svartpannad.

Eftersom besöket vid Spatovo blev inlagt utanför programmet räcker inte tiden till för så mycket vid den tänkta förmiddagslokalen Rupite. Vi nöjer oss med en halvtimme i solen nere vid kyrkan, där minnet av sierskan Vanga hålls heligt. Rejält med spanska sparvar zilpar ljudligt på i vassen och flyger in i neder våningarna av ett storkbo, precis som spanska sparvar har för vana. I förbifarten på väg ner mot kyrkan noterar vi 6 silkeshägrar i ån.

Via Petritj går sedan turen uppåt över södra delen av Pirinbergen. Bra väg, undersköna vyer. Här vore det värt att göra åtskilliga stopp. Vi nöjer oss med två. Först ett före passet på grund av att en örn flyger över. Det visar sig vara en ormörn, en mycket god observation där fågeln långsamt passerar rakt över oss i bästa ljus. Trädlärka sjunger. Vi stannar förstås till ett slag uppe på själva passet på 1.385 m ö h för försenat förmiddagskaffe. Mannen bakom disken på kaféet Tysta vrån betraktar uppenbart gäster som en obehaglig överraskning. Nåja, kaffe och gamla rån inköpes dock. Gulhämpling sjunger, svartmes lockar.

Vi rullar utför bergen. Vlado känner till en bra restaurang i byn Ognajovo på andra sidan Gotse Deltjev. Förvisso bra käk till mycket låga priser. De flesta äter lunch men Ann-Margret, Kerstin och Kalle stannar i naturen och spanar fågel längs Kaninaån. Sydnäktergal sjunger här liksom överallt utom på höghöjdslokaler; arten är verkligen mycket talrik. Vidare två tofslärkor i asfaltsdammet framför bussen.

Därpå vänder vi näsorna norrut, vi har en rätt

lång körsträcka framför oss. Passerar Vlados hemstad, vintersportorten Bansko, med dess smalspåriga järnväg och dess parallellt löpan- de mycket långa allé. Svänger in på vägen mot övernattningsplatsen i byn Dobarsko. Någon mil söder om byn gör vi ett rejält skådarstopp. Märkligaste observationen utgörs av en östlig grön ödla (*Lacerta viridis*), en oskygg individ på en sten, fantastiskt färgad i blått och olika schatteringar av grönt. Fotograferna har en högtidsstund. För övrigt ganska kvällsstilla. En svart stork och en mindre skrikörn lyckas vi dock hänga in efter träget spanande. När byn, där den ligger på 1.080 m ö h, i kvällningen och checkar in utan komplikationer.

Torsdagen 8.5.2014: Den vackra men lite kyliga morgonen i Dobarsko ägs av härfågels poppande. En tofslärka flyger över mig där jag står på balkongen; senare ses 2 ex. i grannbyn Draglisjte. Den allestädes i rätt miljö närvarande svarthättan sjunger, en hämpling noteras också.

Som alla morgnar på denna resa ger vi oss av klockan nio. Gör ett första stopp vid Lukoil-macken i Jakoruda, en stad där skogsnäringen spelar stor roll. Jag framför en hälsning till bensinstationsföreståndaren Mariela från hennes bröllopsvittne som nu bor i Sverige. Hon blir stum av förvåning. Bunkrar för dagen. En vänlig liten hund som slumrar på asfalten får sin del av skinkmackan. Under tiden ses resans första backsvalor och blåmesar, två av vardera, och resans andra gulhämpling, också denna sjungande.

Sedan blir det en lång sittning i bussen, alltför lång. Vi vet inte att hela sträckan mellan Jundola och Belovo saknar utkiksplatser, det är en enda lång utförsravin med höga branter och högvuxen barrskog tätt intill vägen och en å som forsar ordentligt. Forsärla ses mycket riktigt också flera gånger från bussen.

Också efter Belovo är det ont om bra ställen och inte förrän strax före orten Dolna banja stannar vi mitt på slätten. Tystnaden i bussen har blivit tryckande och det är hög tid för kombinerat förmiddagskaffe och lunch.

Platsen ser verkligen inte mycket ut för världen men det börjar bra: Medan skaffningen plockas fram seglar en ormörn långsamt rakt över oss. Snart kommer också en svart stork. Flygande vita storkar ses mest hela tiden och senare bokför vi fyra bebodda bon inne i tätorten. En vacker ängshökhane drar förbi och faller vid vad som kan vara bopplatsen. Också ormråk och tornfalk ses; dessa är de rovfåglar man ser klart oftast i Bulgarien. Resans första gröngöling faller i ett träd vid vägkanten. 2 pilfinkar bidrar också till hemlandskänslan; arten är spridd men inte talrik i Bulgarien. En ortolansparv sjunger en enkel men vacker melodi. Dagarna framöver ska vi finna att arten inte är ovanlig i norra delen av landet.

Vi tar höjd mot den fashionabla vintersportorten Borovets, som passeras raskt på vår väg mot den gamla kulturstaden Samokov, numera en ganska stillsam ort. Halva gänget söker upp kaffet Elis, så benämnt efter innehavarens dotter, numera jurist i Chicago. Bofink sjunger i solgasset vid uteserveringen; arten förefaller lika vanlig i Bulgarien som i Sverige.

Därefter körning till Sofia längs Iskardammen. I huvudstaden vräker regnet ner. Vi påbörjar klättringen uppför Vitosha. Stenläggning hela vägen ända upp till hotellet Moreni på 1.778 m ö h, dit vi kommer vid 18-tiden. Vi är de enda gästerna. Gammaldags hotell av socialistmodell med ganska speciell personal, men vänlig, lite tilltufsad av livet som det tycks. Hotellhunden och hotellkatten liksom en flammande öppen brasa bidrar till stämningen. Regnet fortsätter att vräka ner. Häruppe är vi mitt i molnen och sikten reduceras ibland till 50 meter eller mindre. Rödhake sjunger, en ringduva flyger förbi. Middagen blir god och riklig. Själv serveras jag tre olika desserter den ena efter den andra medan Loffe konstaterar att drycken blir dyrare för varje glas.

Fredagen 9.5.2014: Sätter oss i bussen kl. 09 för den korta sträckan till vägens slut vid Aleko på 1.808 m ö h. Hela anläggningskomplexet är vanskött och nedgånet, det kan inte ha

funnits minsta underhåll på ett par decennier. Detta i samklang med vårt hotell Moreni, som för övrigt är det enda hotellet som numera är öppet häruppe.

Kallt och ruggigt, bara ett par plus. Går två timmar i skogen i den branta terrängen; upp ovan trädgränsen kommer vi dock inte. Fläckvis fortfarande snö kvar i skogen. Leif spelar upp sång av brandkronad kungsfågel. Omedelbart dyker hane och hona upp, självklart högst förtörnade. Får oerhört granna närobsar i ögonhöjd. Också en helt vanlig kungsfågel visar sig, ses lika bra. Arterna uppträder alltså sida vid sida, uppenbart är de ekologiskt rätt åtskilda, annars skulle det ju inte gå. Ringtrastar, järnsparvar, rödhakar, svarta rödstjartar och svartmesar sjunger; alla tycks vara vanliga i denna miljö. En mindre korsnäbb drar förbi. Gök hörs och ses mest hela tiden. Ett tornfalkpar siktas; liksom göken förekommer den i Bulgarien alltifrån havsnivå upp till ca 2.000 m ö h. En mindre skrikörn kommer lågt rakt över oss.

Det börjar suga i kaffetarmen hos de flesta. Vi kör ner ett stycke och hittar en grässlant med en formidabel utsikt på 1.580 m ö h. Nu härligt väder, solen skiner och Vitoshas snöklädda bergskam glittrar inte så väldigt långt bort. Större hackspett, talltita och gransångare, alltså rent nordisk fågelfauna på plats.

Vi tar oss långsamt genom Sofias täta trafik. Det känns tryggt med Vlado vid ratten. Tornfalk ses bland höghusen mitt i storstan.

Letar oss ut på Europavägen mot Serbien. Målet är Dragomanträsket. Svänger in på den lilla vägen mot Golemo Malovo och stannar på slänten vid träskets nordvästhörn. Här finns också ett ganska nytt fågeltorn; på spången dit springer en hermelin. Våldiga vassar men inte så mycket öppet vatten. Några andarter letas dock fram, däribland halvdussinet vitögda dykänder, liksom gråhägrar och en ägretthäger. Två par bruna kärrhökar. En ensam fjolårsunge av skrattnås är det enda i måsväg. Solen värmer nu gott efter morgonens kyla. En flock ihärdigt födosökande tärnor över en vat-

Ringtrast, *rasen alpestris*

tenyta långt borta vållar diskussion. Till slut enas vi om att de ca 18 fåglarna är svarttärnor. I vassarna sjunger vassångare, rörsångare och trastsångare liksom en ortolansparv med sin enkla men tilltalande visa. En ensam alpseg-lare kanske är en lokal fågel som hör hemma i den nästan lodräta bergsbranten strax intill. Bosse noterar smådopping, skäggdopping och höksångare.

Det börjar bli dags att bryta upp. Vi kör fram till väg 81 och svänger norrut i riktning mot Petrohanpasset 1.446 m ö h. Här görs förstas paus. I kaféet råder en helt annan attityd än vid Tysta vrån två dagar tidigare. Personalen är mycket serviceinriktad och det finns betyd-

Morgon i Dobarsko med Pirinbergen 2.850 m.ö.h.

ligt mera att beställa till kaf-fet. Både bakelser och crème caramel trollas fram. Bosse och Peter köper buffel-yoghurt till morgondagens lunch, en specialitet som inte erbjuds på många ställen i Bulgarien. Uppe i passet finns också en stor dygnet-runt-bevakad färskvattens-reservoar och vi pratar med jourhavande vaktman. Bara på chans spelar vi upp brand-kronad kungsfågel intill någ-ra granar vid parkeringsplat-sen och minsann: dyker inte både hane och hona omedel-

bart upp och försöker jaga iväg den inkräk-tande mobilen! 2 försärlor hinner vi också se innan vi rullar vidare.

På vägen in mot övernattningsorten Varshets stannar vi till vid en fantastisk blomsteräng. I en dalsänka ett stycke söderut tittar det gamla Klisuraklostret fram i det milda kvällsljuset.

Den lugna lilla staden Varshets med 8.000 in-vånare, kurort för landets societet i gott och väl ett sekel, blir nästa övernattningsplats. Vi letar oss fram till det föga bulgarisksklingande Sunny Garden Hotel. Här liksom nästan överallt i Bul-garien ljuder hemlandstoner: koltrast. Hussvala, talgoxe, nötväcka, bofink och gråsparv förstär-ker intrycket av svensk småstad. Minst 8 torn-

seglare jagar insekter medan solen går ner i väster. Ola är avgjort av åsikten att det rör sig om helt vanliga apus och så är det nog.

Lördagen 10.5.2014: Varshets. Det regnar lite när jag är på väg ut vid 8-tiden. Stöter på Ola som hittat ett par bobyggande balkanflugsnappare samt en extra hane i den stora parken rakt utanför hotellet. Det var oväntat. Fåglarna återfinns lätt. När vi räknar samman alla balkanflughanar som samtliga sett vid sina promenader på morgonen blir antalet hela sex. Och detta av en art som jag aldrig spontant träffat på i Bulgarien, bara sett på två lokaler vid Svarta havskusten där enstaka par normalt häckar.

Av ornitologen Andrej Ralev, som vi träffade i tornet vid Dragoman, hade vi fått tips om att åka till byn Gorno Ozirovo i Vratjanski Balkan för att spana efter gåsgamar. Vi följer detta råd och hittar i borte kanten av byn en lång fin slänt med mycket blomsterprakt. Morgonens lätta regn blev inte långvarigt, den mulna himlen klarnar efterhand och i takt med detta börjar gåsgamar visa sig över bergen i norr. Långt borta men grant i miljön! Vi räknar som mest ihop 21 stycken. Långsträckta turturduvor drar förbi i klippande snabb flykt. Ortolanparv svarar för musiken till förmiddagskaffet.

Vi fortsätter in till Ljutadzjik, en by vid vägs ände: så långt men inte längre. Balkanbergen reser sig runt omkring, själva byn ligger dock i dalgången in i bergen på, enligt Jan-Olovs höjdmätare, endast 414 m ö h. Utflyttningsort, vi ser flera tomma renoveringsobjekt vid vårt korta besök. På förfrågan sägs att det bor ca 200 personer i byn. En enkel gammal lanthandel finns dock kvar, där vi handlar rätt friskt, och där också kaffe serveras. Alltid trevligt att känna sig som en verklig ekoturist. Bosse får plötsligt världens utskällning av den manhaftiga innehavarskan, som vi uppfattar det: riktigt råskäll. Det visar sig dock att ovetet är riktat mot en bybo som just kommit in och som försöker tränga sig fram. Någon misstänker att det är hennes man!

Vi kör tillbaka genom byarna Gorno och Dolno Ozirovo. I den sistnämnda byn skärskådar

vi från bussen ett bo av vit stork för att se vad det är för sparvar som bor i nedervåningarna. Mest gråsparv visar det sig men en vacker brunhövdad hane av spansk sparv kan också beskådas på sådär 8–10 meters håll.

Kosan styrs så norrut mot den inte påtagligt charmerande staden Montana, mest känd för att ha haft fyra olika namn under loppet av bara drygt hundra år. Vi vill undvika att ta E79 mot Belogradchik och istället åka en parallellväg längre söderut. Det krävs lite körande fram och tillbaka innan vi hittar den. Kör på norra sidan av den väldiga kraftverksdammen Ogosta. Stannar före byn Gorno Tjerovene för skådande och lunch. Efter allt regnande tidigare i vår är dammen kraftigt översvämmad och sträcker sig långt mera västerut än vad den normalt gör. Träd och buskar står till midjan i vatten. Inte mycket sjöfågel: 7 storskarvar, 1 gråhäger, 4 gräsänder, 2 medelhavstrutar och 5 fisktärnor. Rovfåglarna är intressantare: förutom ormråk och tornfalk ses resans andra och sista örnvråk samt en fjolårsfågel av kejsarörn, som länge svävar på stela vingar över skogen långt borta och kan bestämmas på de synnerligen ljusa innersta handpennorna, faktiskt så ljusa att det ibland ser ut som om de saknas.

Vi kör vidare i det vackra vädret men i kraftigt tilltagande vind. Ett kort stopp görs på en slänt. Det roligaste är två väldiga hjordar med får respektive getter, åtföljda av varsin herde och hund. Så är det alltid, Bulgarien är ju ett vargrikt land.

Kommer till den lilla staden Belogradchik framåt 17-tiden. Fikar på ett utekafé mitt emot vårt hotell Skalite (Klipporna). Kör upp till fästningen. Den stänger egentligen kl. 18 men de flesta av oss betalar de fyra leva det kostar att gå in och får lov att stanna till 18.30. En imponerande försvarsanläggning inom vars murar en korp och en nötskrika ses. Vi checkar in på det eleganta men opersonliga hotellet. I kvällen ses några tornseglare. Den här gången är Ola övertygad om att det är bleka och han har nog rätt i kväll också. Fram-

Brandkronad kungsfågel i Petrohanpasset i västra Balkanbergen på 1 446 m ö h. Foto: Bo Runesson

på natten hörs en dvärguv genom det öppna fönstret.

Söndagen 11.5.2014: Vi packar in och drar som vanligt vid niotiden. Kör norrut. Strax utanför Dimovo får vi syn på två bivråkar. Vi parkerar bussen och går ut i det solbelysta slättlandskapet. På 40 minuter, kl. 09.50–10.30, ser vi totalt 16 nordsträckande bivråkar. Några noterar resans enda spillkråka, en flygande i denna för arten något udda miljö. Sommargylling sjunger och skränar. Här också gulärlor av vacker feldeggtyp. Självfallet kornsparvar.

Vi kör vidare upp till gränsstaden Vidin. Geo-

grafiskt utspridd, rätt dammig. Inhandlar lunch på en mack. Storkpar på bo intill macken, en sydnäktergal sjunger.

Sedan söderut längs Donaustranden. Inte alldeles lätt att komma intill floden. Alldeles före byn Simeonovo ser vi en liten brant avtagsväg och floden därbortom. Vi stannar för att ta stället i skärsådande. Rena lyckokastet. Stranden är alldeles öppen och ett stycke ut ligger en grönskande ö som närmast kryllar av fågel. Vi pratar med några fritidsfiskare och får veta att det i själva verket rör sig om två öar, Bliznatsite (Tvillingarna).

Här stannar vi för en hyggligt lång förmiddagsfika/lunch medan vattnet och den närmaste ön noga avspanas av samtliga. Det råder kraftigt högvatten, ön är delvis översvämmad, strandnära buskar och träd står långt ute i vattnet. Här noteras minst 50 storskarvar, 2 natthägrar, 3 rallhägrar, 5 silkeshägrar, 5 gråhägrar och 6 skedstorkar. Säkerligen häckar alla arterna på ön. På vattenytan förs ett par gräsänder och en snatterand med av den kraftiga strömmen. Över vattnet flyger otaliga skäggtärnor fram och åter på insektsjakt, det rör sig säkert om ett tresiffrigt antal. Bland dem också kanske 10-talet svarttärnor och en ensam fisktärna.

Kungsfiskare drar några gånger längs stranden. Sydnäktergal och svarthätta sjunger förstås i

Deltagare framför skylten Gorno Ozirovo. Stående från v: Hans Börjeson, Roger Gyllin, Tage Carlsson, Leif Sandgren, Peter Åslund, Ann-Margret Elmroth, Karl Gustav Schölin, Ola Eriksson, Kerstin Signal, Ingvar Gustavsson, Lars Olov Bergqvist och knästående Jan-Olov Ragnarsson och Bo Runesson.

Vid stranden av Donau med öarna Bliznasite.

de täta buskagen och träden bakom oss.

Vägen svänger mjukt sydost längs floden. På ett par ställen ser vi fullständigt otroliga mängder tamduvor, de sitter packade på taken. Någon halvmil efter byn Artjar stannar vi för att beundra mängden lysande röda vallmor intill vägkanten. Också detta visar sig bli ett givande stopp. Omedelbart uppmärksammar vi

Skäggtärna från olika vinklar

en sjungande lärka i skyn. Det visar sig vara en korttållärka, resans enda för min del. Tofslärka finns också på plats. Härutöver härfågel, svart-hakad buskskvätta, resans enda kärrsångare, ärt- och törnsångare, svartpannad_törnskata, spansk sparv och ortolansparv. Resans enda fasaner inte att förglömma.

Efter en felkörning kommer vi fram till vår nästa övernattningsort Lom, en hamnstad vid Donau. Förstås okänd ute i stora världen. Det märks när åldermanen Tage får ett samtal på mobilen. Någon som vill ha hjälp med något hemma i Vretstorp samma kväll. "Nej, det går inte. Jag är i Lom. – Nej, inte Rom. Lom!" Eftermiddagsfika på ett kafé med vidsträckt utsikt över Donau. Resans enda havsörn hängs in på Rumä-

nienlistan.

Ännu för tidigt för att checka in och slå oss till ro för natten. Vi bestämmer oss för att leta efter våtmarker längre österut, vid byn Stanevo. Ingen framgång med det men kvällen är vacker och en trastsångare hör vi faktiskt. Vi står i byn och blickar ut mot floden långt borta. Storkbo som det brukar vara i byarna. Här bor det inte bara sparvar i det bebodda storkboet utan också ett par starar. En lärfalk sveper förbi i rasande fart, tornfalk ses också.

Vi åker tillbaka i riktning mot Kovatjitsa. Får syn på en blåkråka mitt ute på slätten, resans första. Vi stannar förstas och får underbara synen på den sittande och flygande fågeln. Ytterligare en ses. Här sjunger också en svarthuvad sparv sin enkla men ljuvliga ramsa. Kan också beskådas; en svarthuvad sparv i medljus i lågt stående sol är en verklig skönhetssyn. Ola ser resans enda raphöns. Ett par turturduvor hastar förbi.

Därpå incheckning på hotellet i Lom. Ligger strandnära, precis intill eftermiddagens kafé. Vi är de enda gästerna, och vid gäster är man tydligen inte van. Passkontrollen tar en evig tid. Vlado griper in och får slut på processen ”10 minuter per gäst”. Obäddade sängar. Vi frågar och får reda på att sängkläderna finns i skåpet på rummet: ”Vi brukar inte bädda åt gästerna.” OK. Middag på en restaurang mitt emot. God och riklig men personalen vill gå hem. Hasse reser sig och sjunger en sång ur sin rika repertoar.

I nattmörkret går Bosse, Ola, Peter och jag en sväng. Kommer så småningom ner till strandpromenaden. Fint renoverad med EU-pengar. När vi är åter vid hotellet jagar skällande hundflocker varandra i rasande fart över gräsmattorna.

Måndagen 12.5.2014: Lom. Fönsterskådning före frukosten. En vit stork flyger flera gånger förbi helt nära med en gren i näbben. Storkbon blir aldrig färdiga, de byggs på hela tiden. En bivråk sträcker norrut över Donau redan kl 07.50; arten är ju inte lika termikberoende på sträcket som ormvråken. En ensam med-

elhavstrut över Donau. Vår vanliga tornseglares ses här på låglandet; den bleka är mera en bergs- och brantfågel.

Instuvning av folk och bagage klockan nio. Vi letar först reda på stadens postkontor. Börjar ju bli dags att få iväg vykortet så här på resans näst sista dag. Vid utfarten ur stan ser vi en silkeshäger.

Färden går i sydlig riktning över slätten på väg 81. Strax före byn Dolno Tjerovene upptäcker vi en hyggligt stor vattenyta. Stannar och observerar trekvart. Det blåser en kraftig nordan. Denna pressar in de födosökande skäggtärnorna, ett 10-tal, mot stranden i syd, där vi står på vägen. Fotograferna tar tillfället i akt, mera fördelaktigt än så här, på knappa tio meter, lär de aldrig få chansen att fota skäggtärnor igen, i synnerhet som vinden får tärnorna att stå nästan stilla i luften. En avvikande tecknad tärna vållar huvudbry. Men efter en stund kan vi enas om att det är en skäggtärna som alltfjämt har vinterdräkten kvar, den enda bland alla de många vi sett på denna resa. Också en flygande rallhäger. Någon hittar både rödhuvad törnskata och svarthakad buskskvätta medan vi andra ägnar oss åt tärnorna. En svarthuvad sparv sjunger, det blir resans sista. I brist på vass sitter en trastsångare och sjunger i ett kavelundsbestånd.

Vi passerar Montana och svänger in på E79 mot staden Vratsa. Där köper vi lunchkåk på en Lukoilmack. Flock om 17 steglitsar flyger förbi när vi stiger ur bussen. Vi kör upp i Balkanbergen i riktning mot Ledenika. Efter några hundra meter i höjddled stannar vi vid en glänta i skogen. Möts av en stark stank. Kommer från alla getterna på gården intill vägkanten. Paret som har dem är nu långt uppe i åren men mannen vill inte ge upp sin livslånga selsättning.

Medan vi bullar upp bidrar en tjudrad och högljutt brölrande åsna till stämningen. Bosse skarpa öra uppfattar sång av en balkanflugsnappare. Efter lite letande hittar vi två hanar och en hona. Trevligt med tanke på att det faktiskt var några som missade balkanflug-

snapparna i Varshets. Ett par stenknäckar ser ut att syssla med bobygge. Taltrast och gransångare sjunger. Mindre hackspett fogas till researtlistan.

Söder om Mezdra svänger vi av från Europavägen och åker genom Iskar-ravinen i riktning mot Sofia. Ofta svindlande vackert där vägen vindlar sig fram längs ån och vi ser märkliga geologiska formationer. Stannar på en p-plats lite bortom Ljutibrod. Våldiga mängder svalor i luften, mest hussvalor som här bor i sin naturliga miljö men också en del rostgumpssvalor. Minst 14 alpseglare kan vi också bokföra. Två falkar som jagar varandra i våldsamt fart över bergskammarna med långa elastiska vingar och synnerligen drivande vingslag känns främmande för oss nordbor: eleonorafalkar! Lyckas ensam missa resans enda kungsörn, en gammal fågel.

Kör in i staden Svoje, känd för sin goda choklad. Fotbollsarenan som vi ser på lite håll ger ett fräscht intryck. En långsträckt stad, naturligt nog eftersom den ligger i en ravin. Hög tid för eftermiddagsfika och i södra delen av stan hittar vi ett kafé. En uteterrass ger god utsikt

över ravinen. Långt därnere ser vi svart rödstjärt och rostgumpssvala. Resans redan långa rovfågellista kompletteras med sparvhök.

Kommer så ut på Sofiaslätten. Lång bilkö till följd av vägreparationer. Mycket råkor efter vägkanten. Arten häckar fläckvis i Bulgarien precis som i Sverige och precis som hos oss: där den finns är den talrik. En silkeshäger i ett dike.

Letar oss fram till Best Western City Hotel, samma som vår första natt i Sofia. Middag på Skara Bar på Benkovskigatan. En av servitriserna har jobbat i Stockholm och kan lite svenska. Vid en avskedsdrink i baren på Best Western summerar några av oss veckans rika intryck.

Tisdagen 13.5.2014: Sofia. Avresedag. Vid hotellet mitt i stan flyger 4 alpseglare av och an. På väg mot flygplatsen ses en tornfalk mitt bland höghusen. Incheckning och inköp. Medan vi tar en sista bulgarisk fika ses jagande tornfalk och en flock om 70 råkor genom de stora terminalfönstren. Planet lyfter program-enligt kl. 11.25. 🐦

Mellanspett och vitryggig hackspett var höjdpunkterna på NOF:s Estlandsresa

Kent Halttunen

Foto: Kent Halttunen & Valdemar Andersson

Den 22-29 maj reste åtta deltagare till Estland för att skåda fågel. Resan arrangerades av Närkes Ornitologiska Förening. Här följer några dagboksanteckningar från resan.

Dag 1

Vaknar upp och hör ett underbart ljud: det är

fåglar som sjunger, massor av fåglar i närheten. Jag tittar ut genom fönstret och ser en härlig vassvik alldeles intill. Det kunde vi inte ana när vi checkade in sent på natten på det lilla familjehotellet i Haapsalu.

Jag möter Bernt Bergström, han har redan varit ute och hängt in en rad arter i de närliggande vassarna. Snabb inlastning i den hyrda minibussen, frukostpåsarna är med och så iväg till första tornet bara några hundra meter bort. Solen skiner, frukosten smakar och arterna bara haglar in: ägretthäger, skräntärna och busksångare på klappavstånd. Vem kunde föreställa sig att det bara var ett halvt dygn tidigare som halva gänget så när höll på att missa planet på grund av en bilbrand. Puh, det blev lite svettigt för oss alla.

Vi fortsätter till flera fina fågellokaler runt

Gruppbild från Ormsölogin. Fr vänster: Jonas Blücher, Bernt Bergström, Bengt Jalsborn, Ingrid Pettersson, Per Karlsson Linderum, Ingvar Gustavsson. Saknas på bild gör nygifte Valdemar Andersson och Kent Halttunen som tog fotot.

Hämsångare

Busksångare

Foton: Valdemar Andersson

Resrutt

den fint bevarade kuststaden Haapsalu, och arterna ram-
lar in: dvärgmå, pungmes,
salskrake, och gransångare
överallt.

Dag 2

– Vakna, vakna, hör du inte
sommargyllingen utanför
balkongen, säger Bengt sam-
tidigt som han snubblar ut på
balkongen utan glasögon.

Ur balkongdörren bredvid
kommer Bernt som ett skott,
han snubblar också på trös-
keln och rumlar runt. Jaha,
där försvann chansen för mig
att få se min livs första som-
margylling. Nåja, jag fick
i alla fall höra den och det
skulle inte bli den enda un-
der den här resan.

På nytt har vi hamnat på ett
hotell med ett fantastiskt
läge. Vi är ute i den estnis-
ka skärgården, närmare be-
stämt på Ormsö och vi har
hittat ett charmigt litet fa-
miljehotell med havsutsikt.
Ja, det är faktiskt så bra att

vi bara kan ställa upp tubkikarna på balkongerna och hänga in bland annat kustpipare och gravand längs de långgrunda havsstränderna.

In i minibussen och vi åker på rätt dåliga grusvägarna med stora stenar. Trots det har reseledaren Per Karlsson Linderum vevat ner fönsterrutan några centimeter.

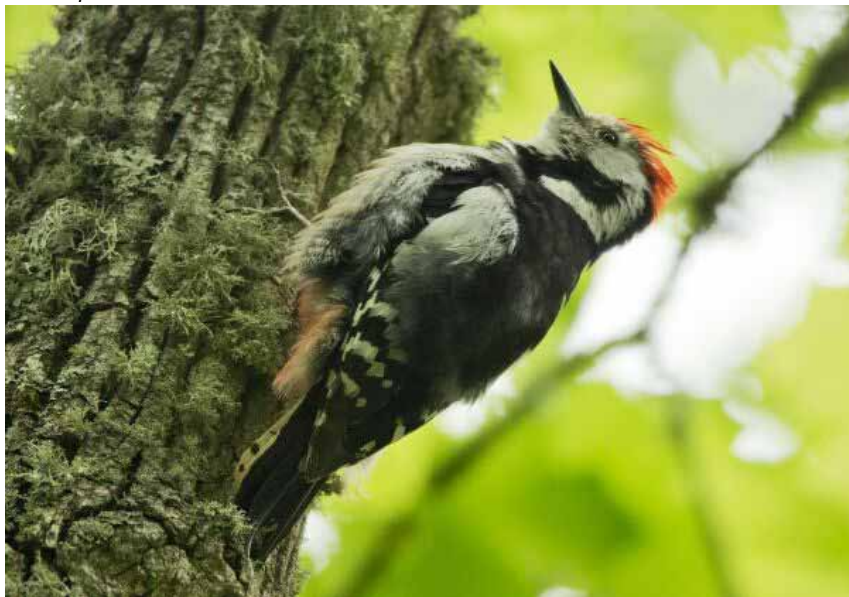
– Stopp, skriker han. Jag hör en lundsångare!

Vi backar tillbaka några meter och visst sitter det en lundsångare intill vägen. Vi fortsätter på grusvägen. Det hinner bli ett antal stoppskrik till från Per när han hör mindre flugsnappare och ser höksångare.

En trevlig kustlokal ger oss bland annat sjöorre, svärta, storlom, smålom och bergand. Vem kunde ana det när vi stod kvällen innan och väntade på att komma med färjan över till Ormsö. Per hade inte förhandsbokat och färjan var fullbokat - vi kom med som sista bil.

Dag 3

Mellanspett

Höksångare

Foto: Valdemar Andersson

Ny fin morgon med sol och härlig försommarvärme. Dagen inleddes med att vi på nytt ställde upp tuben på balkongen på det vackra lilla hotellet med vasstak och spanade ut över havet. Underbart att ha så nära till fåglarna.

Funderade en stund på östernärkingarna Ing-rid Pettersson och Valdemar "Valle" Andersson som valt att ha denna NOF-resa som sin bröllopsresa. Lite udda, men trevligt för oss andra att få dela en bröllopsresa och det firade vi förstas med lite bubbeldricka. Valle fi-

rade med att gå upp extra tidigt och leta på en småtärna i närheten, en obs som vi alla fick ta del av efter frukost.

Tillbaka till Haapsalu och nu siktade på att ta oss an den och fågelrika bukten Matsalu. Det gav både mindre skrikörn, ängshök och kornknarr.

Dag 4

Vi träffar på ett tyskt resesällskap, de har varit i Estland i tio dagar och skådat få-

gel. Denna dag har de stått och hängt i ett torn i flera timmar och hoppats på svart stork. Vi kollar naturligtvis deras artlista: 182 arter. Inte dåligt, men är det möjligt att slå? Vi blir alla lite taggade och jag utlovar i ett svagt ögonblick champagne till alla om vi når över 180 arter (vi har redan kryssat över 150 men alla vet att det blir svårare och svårare för varje nytt kryss).

Vi fortsätter att skåda på flera lokaler runt det stora fågelreservatet i Matsalu, innan vi ger oss av österut till Tarttu. Där finns flera intressanta fågelområden, bland annat ett stort floddelta mellan de stora sjöarna Piepsi järv och Vörts järv.

Dag 5

Det är ofattbart kallt denna morgon när vi ska leta citronärta i Aardla utanför Tartu.

– Det måste vara minst 20 grader kallare jämfört med i går, säger Bengt Jalsborn när han står och huttrar och undrar om termometern kommit upp i sju plusgrader.

Och han har rätt, det var närmare 30 grader dagen innan.

– Jag som har vantar med mig, men inte trodde jag att jag skulle få användning för dom nu, säger Ingrid Pettersson som är lika frusen som vi andra.

Citronärta dyker åtminstone upp, och en häckande pungmes värmer något, men inte är det trevligt att frysa. Vi bestämmer tillsammans med guiden Rein Kuresoo att försöka hitta en mellanspett. Den står på allas önskelista. Rein kan inte garantera någon men han har tre-fyra områden där vi kan leta efter hackspetten.

Det är skönt att hoppa in i minibussen och värma sig. Det blir en halvtimmes resa till Ahja och en ganska välvårdad park. Det tar inte lång tid så dyker den upp – mellanspetten – och den visar upp sig på allra bästa sätt. Den hoppar runt, sitter still, putsar sig och flyger några meter till nästa träd. Men skygg, det är den inte.

– Härligt, ett livskryss och min målart för re-

san, jublar Bengt Jalsborn samtidigt som han visar upp det klassiska x-tecknet med armarna.

Plötsligt känns det mycket bättre och varmare i luften. Och det blir lite antiklimax att det gick så enkelt. Vi hade förberett oss på en hård kamp för att få se den eftertraktade mellanspetten.

– Jaha, vad gör vi nu? undrar guiden Rein som verkar lika överraskad han.

Det får bli lunch, en utmärkt sådan, i det gamla brännvinsdestilleriet i Mooste. Där blir vi prominenta gäster och bjudna på en vodka före maten. Sedan börjar jakten på den vitryggade hackspetten.

Vi åker till den stora insjön Peipsi, den fjärde största insjön i Europa, och stannar till i Mehikoorma. Det är där sjön är som smalast och man kan se över till Ryssland. I sjöns kantzoner får vi reskryss nummer 169 (svart rödstjärt), 170 (spillkråka), 171 (gråspett) och 172 (stjärtmes). Men ingen vitrygg, och vi fortsätter till Järvelja. Ingen vitryggig hackspett där heller men tre nya reskryss: gårdsmyg, trädkrypare och kungsfågel.

Dag 6

Termometern visar ynka sex plusgrader och det duggar. Om det inte vore för den vitryggiga hackspetten hade jag legat kvar i sängen denna dag. Men det behövs inte mycket för att man ska pigga på sig, reseledaren Per har lyssnat sig till en gulhämpling i parken utanför hotellet och kryss nummer 177 är noterat i listan.

Jakten på vitryggen fortsätter tillsammans med guiden Rein i de oländiga lövskogarna. Det ger oss några nötkråkor och kryss 178 är i hamn. Ytterligare en kort bilfärd senare kniper vi den första fiskgjusen och några av oss fick sitt livs första skymt av en mårhund. Vi hade kommit till området Alam-Pedja Looduskaitseala och det var där falkögat Per klockan 09.18 kunde utbrista triumfatoriskt: – Svart stork!

Jo, vi fick alltså med den vitryggiga hackspetten också. Det krävdes en hel del uttryck från Rein, troligen estniska svordomar, och rätt

många skådarplatser innan vitryggen behagade visa sig för några ögonblick men där satt den.

Drömgränsen 180 resekryss var nådd och det var bara att ta fram plånboken på kvällen och bjuda alla på champagne!

Dag 7

Ny råkall morgon och duggregn, och dessutom hemresedag. Men humöret var ändå hyggligt: järpe, drillsnäppa och talltita innebar 184 kryss, en tjäder flög upp i skogen och vi hade 185 kryss. Ett sista skådarstopp blev i ett hamnområde i Tallinn. Svinkallt, men så mötte vi en engelsman som hävdade att han sett en försärla hoppa runt på strandkanten. Då blev det fart på påkarna, alla spände sina sinnen i jakten efter kryss nummer 186 - men trots en lång stunds letande hittade vi bara gulärlor.

Tel. 019-20 74 30 • Box 1504 • 701 15 Örebro
www.triotryck.se • triotryck@triotryck.se

har bidragit till detta nummer av
Fåglar i Närke

Summering av resan: Vi var alla nöjda med att ha varit bättre än tyskarna! Och vi hade haft en varierad och bra fågelskådning med många fina observationer i ett trevligt och välkomnande grannland.

Ps. Vill du se bilder och höra mer från NOF:s Estlandsresa blir det ett bildföredrag från resan på inomhusmötet torsdagen den 16 oktober, klockan 19, i Vasakyrkan i Örebro. 🐦

Tjejerna på Öland fredag 16 – tisdag 20 maj

Ami Sundén text och Anita Ahlberg, foto

Vi blev 8 tappra till slut som har gått upp i otan och gått ut sent och jagat kornknarr runt vandrarhuset i Ås där vi bodde. Vi har tränat att lyssna så huvudet är fullt av fågelsång. Vi har travat runt och sett fyra olika flugsnappararter. Vi har lagat god mat och druckit artwhisky. Vi har UPPLEVt med andra ord.

Första dagen, fredag, började vi vid Södra udden när vi kom ner på eftermiddagen. Vi såg en **skedstork** på jättelångt håll från Södra udden mot Sandvik. Och vi hann även med en tur till Grönhögen, där vi bl.a. såg blåhake och svart rödstjärt.

Vi startade varje morgon med en tur till Söd-

ra udden. På lördagen var vi även vid Görans dämme där vi såg vitvingad tärna och svarttärna. Vi fortsatte ut till Eckels udde. Där såg vi de vanliga vadarna och en praktand som vi inte fick kryssa då den inte räknades. Vi hann även med en tur till Norra lunden.

På söndag gick vår färd till Hulterstad där vi hade sån tur att det stod några skådare efter vägen och visade på en stäpphök. Vi fortsatte till sockerbruksområdet i Mörbylånga där vi såg både gråhake- och svarthakedopping i regnvädret. Vi stannade på tillbakavägen i närheten av Kastlösa och upptäckte backsvalor.

På måndagen fortsatte vi till Norra lunden ef-

Tjejerna på Ölandsresan från vänster: Görel Eriksson, Ami Sundén, Birgitta Ekström, Gunilla Persson och Marion Hertzberg. Saknas gör Kerstin Lövestam, Mona Alm och Anita Ahlberg som tog kortet.

ter vårt morgonbesök vid Södra udden. Där fick vi kryssa halsbandsflugsnappare, mindre flugsnappare och svartvit flugsnappare.

Tisdag, sista dagen, stannade vi vid Beijershamn. Här blev det verkligen många rariteter, bl.a. smalnäbbad simsnäppa, kustlabb, sandlöpare, tordmule och roskarl.

Nu är våra härliga dagar på Öland över för den här gången! Det häftigaste var nog stäpphöken och vitvingad tärna. Jag tror vi såg 103 arter. Dessutom har vi haft mysiga kvällar ihop i köket i sällskap med härliga fågelskådarvänner! 🐦

Mindre flugsnappare

Blåhake

Storskarven i Hjälmmaren

2013

Leif Sildén & Ola Strand

Storskarven i Närkedelen av Hjälmmaren inventeras nu för tiden var tredje år. Därför var det åter dags 2013 att inventera arten. Från Länsstyrelsens sida önskas denna uppgift då inventeringsmaterialet delvis ligger till grund för de jaktbeslut som tas gällande storskarven i Hjälmmaren. En av årets frågor var om skarven fortsätter att stagnera eller om arten till och med börjat minska i antal. Här följer inventeringsresultat från 2013-års inventering.

Inledning

Storskarvens utveckling i landet och i Hjälmmaren har redovisats i ett flertal tidigare artiklar i Fåglar i Närke varför bakgrund och inventeringsmetod endast redovisas kortfattat.

Storskarven, egentligen rasen mellanskarv, ökade kraftigt under 1990-talet, främst vid våra kuster. 1996 noterades arten för första gången som häckfågel i Närke, vilket var i Hjälmmaren. Därefter uppvisade arten en ökande trend med en viss stagnation 2002, då antagligen jakt och förföljelse i kolonierna gjort

Tabell 1.

Antal skjutna storskarvar i Örebro Läns del av Hjälmmaren åren 2001-2010 samt 2013.

År	Antal skjutna storskarvar
2001	190
2002	312
2003	352
2004	900
2005	978
2006	647
2007	616
2008	236
2009	278
2010	452
2013	497

de att antalet stannade upp. Arten fortsatte dock att öka igen men från mitten av 2000-talet verkade en stagnation att märkas.

År 2006-2007 var antalet par likartat, 1229 respektive 1233 par och 2010 var antalet 1278 par.

Storskarven har inventerats årligen i Hjälmmaren 1997-2007. År 2006 gjordes ingen officiell inventering av storskarv i Hjälmmaren. I egen regi genomfördes ändå en inventering om än i begränsad omfattning jämfört med övriga år. Efter 2007 utförs inventering var tredje år. Inventering utfördes därför 2010 och nu 2013.

Från 1999 har stora antal storskarvar skjutits årligen under främst sensommar/höst. I tabell 1 framgår antal skjutna storskarvar i Örebro läns del av Hjälmmaren (ungefär Närkedelen av

Tabell 2. Antal bon av storskarv och häckningsresultat fördelat på respektive koloni under 2013. Inom parentes 2010-års antal.

Koloni	Antal bon 2013 (2010)	Bon med ungar	Antal ungar	Ungar per bo	Ungar per lyckad häckn.
Ässön, 3 öar	69 (153)	63 (149)	158 (358)	2,3 (2,3)	2,5 (2,4)
Flatskär, 2 öar	174 (99)	170 (97)	391 (229)	2,3 (2,3)	2,3 (2,4)
Mellangrundet	0 (0)	- (0)	- (0)	- (0)	- (0)
Pjukstenarna, 2 öar ¹⁾	0 (89)	- (76)	- (152)	- (1,7)	- (2,0)
Nyckelgrundet ²⁾	0 (5)	- (-)	- (10)	- (2,0)	- (?)
Segersjö/Yxnäset	0 (0)	- (-)	- (-)	- (-)	-
St. Sikören, 2 öar	185 (253)	174 (246)	400 (555)	2,2 (2,2)	2,3 (2,3)
Eilholmen, 2 öar	501 (668)	410 (651)	902 (1459)	1,8 (2,2)	2,2 (2,2)
Summa	929 (1278)	817 (1219)	1 851 (2763)	2,2 (2,1)	2,3 (2,3)

1) Kolonin vid Pjukstenarna består av 2 öar. På öarna fanns tillsammans 61 bon vid det första inventeringstillfället. Några större antal fåglar fanns dock inte i området. Om det var gamla bon kvar från föregående år eller om skarvarna hade blivit bortjagade är osäkert. Hur som helst har inga par räknats från denna koloni 2013.

2) Kolonin vid Nyckelgrundet blev störd både 2007 och 2010. Skarven verkar ha lämnat denna ö då inga par verkade gå till häckning under 2013.

Hjälmmaren) enligt Svenska Insjöfiskarenas Centralförbunds inrapportering till Länsstyrelsen. Det totala antalet skjutna storskarvar i hela Hjälmmaren har varit ungefär det dubbla enligt samma organisation.

Metod

Inventering av storskarv har pågått från ett par veckor efter islossning då antal påbörjade bobyggen

inventerats (2:a dekadern i maj) och sedan fortsatt med uppföljning av häckningsframgång under främst juni. Antal skarvar som uppehållit sig i Hjälmaran har sedan följts säsongen ut, d.v.s. fram till senhösten (okt-nov).

Antal bon och ungar har endast noterats från båt. Generellt har inga landstigningar gjorts under häckningstid, allt för att minimera störningarna. Inventerarna har istället kört runt öarna och i möjligaste mån räknat antal synliga bon och ungar. Därefter har resultatet slagits ut på det verkliga antalet bon (som räknades tidigare under säsongen, före lövsprickning).

Ca 40-100 % av det totala antalet bon i varje koloni kunde följas upp under 2013. Metoden har använts konsekvent sedan 1996, och ger en så hög noggrannhet man kan få utan att störa fåglarna.

2013 liksom 2010 gjordes ett undantag då landstigning gjordes på Ellholmen. Anledningen var att ön är stor och att kolonin blivit så pass stor att det var omöjligt att räkna antalet bon från båt.

Totalt gjordes 8 turer om 5-8 timmar under 2013.

Resultat

I **tabell 2** ovan framgår resultat av storskarvsinventeringen i Närkedelen av Hjälmaran un-

der 2013.

I **figur 1, nästa sida**, framgår antal bon/par och antal juvenila under perioden 1996-2007 samt 2010 och 2013 i Närkedelen av Hjälmaran.

I **tabell 4** framgår det maximala antalet storskarvar och bon i Närkedelen av Hjälmaran under perioden 1993-2007samt 2010 och 2013.

Storskarvarna var mycket svårräknade på sensommaren under 2013. En anledning var förhållandena på samlingsplatserna, t.ex. Ellholmen. Ön är stor och skarvarna går i princip inte att räkna när de sitter inne på ön. Det var bara när fåglar begav sig på fisketurer som större ansamlingar på 500-800 ex. kunde räknas relativt enkelt men de riktigt stora antalen uteblev oftast.

Det maximala antalet skarvar i Närkedelen av Hjälmaran borde ha varit i storleksordning

3 500 individer efter att ungfåglarna blivit flygga.

Diskussion

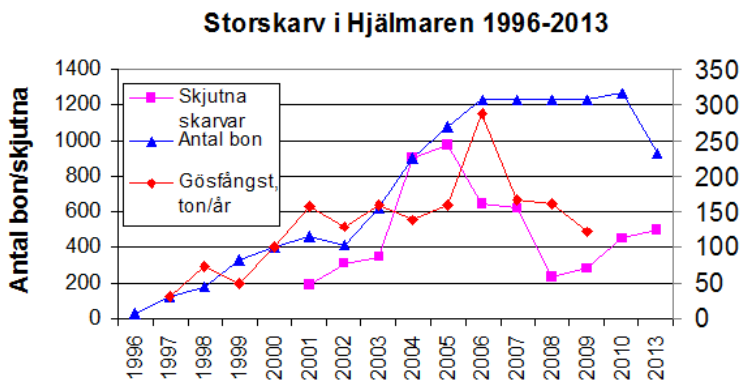
För 20 år sedan var storskarven en ovanlig syn i Hjälmaran. Arten ökade sedan stadigt i antal under många år och nådde sin kulmen under åren 2006-2010 med 1200-1300 par i Närkedelen av Hjälmaran. Därefter har känslan varit att arten har minskat vilket verifieras i och med 2013-års inventeringsresultat. Arten noteras under 2013 med det lägsta antalet par se-

Tabell 3. Skarvkolonier i Närkedelen av Hjälmaran sedan inventeringarna påbörjades 1996. Producerade ungar anges inom parantes. Från 1996 saknas uppgifter på antal ungar.

Koloni	Antal bon respektive år													
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2010	2013
Åssön (2 öar)	8	20	47	72	56	79	55	70	101	89	158	123	153	69
Flatskär	-	-	-	-	12	50	40	91	173	168	144	78	99	174
Segersjö	3	-	-	-	-	-	-	23	51	58	42	21	0	0
Tissholmarna	-	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarstenarna	-	28	-	21	57	84	-	-	-	-	-	-	-	-
Funnaren	9	52	47	42	12	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pjukstenarna	-	12	78	137	172	106	98	177	254	334	257	198	89	0
Mellangrundet	-	-	5	31	94	101	83	99	111	110	95	49	0	0
Gropberget	-	-	2	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gröna Riddarna	-	-	-	-	-	35	89	87	62	36	16	-	-	-
Gröna Ön	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Nyckelgrundet	-	-	-	-	-	-	47	74	147	63	70	22	5	0
Ellholmen 2 st. öar	-	-	-	-	-	-	-	-	115	270	537	668	501	-
St Sikören	-	-	-	-	-	-	-	-	-	111	177	205	253	185
Summa:	28	118	179	331	403	458	412	621	899	1084	1229	1233	1278	929
		(105)	(294)	(549)	(715)	(800)	(889)	(1518)	(2205)	(2251)	(2218)	(2687)	(2763)	(1851)

Figur 1. Storskarvens utveckling i Närkedelen av Hjälmaren under perioden 1993-2013

dan 2004. Minskningen är 27 % mellan åren 2010 och 2013.

Ungfågelproduktionen har generellt varit god med stora antal flygga fåglar där arten fått häcka i lugn och ro utan stora mänskliga störningar.

Antal juv. per bo blev i genomsnitt ca 2,2 och antal juv. per lyckad häckning blev i genomsnitt ca 2,3 under 2013.

Häckningsresultatet 2013 var generellt bra. Antal juv. per bo och juv. per lyckad häckning närmar sig varandra. Detta visar att där arten får

häcka ostört går de till häckning och lyckas väl. Störningarna (den mänskliga) sker sannolikt främst redan när skarvarna anländer och tar öar i besittning varför skarvarna aldrig hinner påbörja sina bobyggen utan centraliseras till ett fåtal större kolonier där häckningarna lyckas väl. Om det skedde någon mer omfattande mänsklig störning under 2013 har under tecknade ingen uppfattning om.

Tabell 4. Maxantal och antal bon i Närkedelen av Hjälmaren 1993-2007, 2010 och 2013.

År	Max- antal	Antal bon
1993	11	-
1994	20	-
1995	393	-
1996	595	28
1997	760	118
1998	930	179
1999	1 050	331
2000	1 250	403
2001	1 050	458
2002	1 100	412
2003	1 200	621
2004	3 120	899
2005	4 660	1 084
2006	4 500	1 229
2007	4 000	1 233
2010	2 800	1 278
2013	1 900	929

Trots den redovisade goda häckningsframgången har siffrorna för antal juv./lyckad häckning minskat jämfört med för t.ex. 10 år sedan. En trolig orsak är den ökade förekomsten av havsörn. Havsörnen ses ofta i skarvkolonierna och tar där för sig av det dukade bordet av ungskarvar.

Havsörnen kan mycket väl vara den parameter som har påverkat skarvpopulationen mest och som medfört att skarven stagnerat och nu

minskat i antal.

En klar tendens är att antalet kolonier har minskat medan kolonistorleken har ökat. Under 2013 fanns totalt bara 4 kolonier (kolonierna består dock av flera öar) medan det fanns 9 kolonier 2005-2006. Den största kolonien vid Ellholmen innehöll 54 % av den inventerade populationen under 2013.

Vad är orsaken till att artens framfart har stannat upp? Sannolikt har stagnationen flera orsaker, som t.ex. mänsklig störning vid boplatser, havsörnens störning genom bl.a. predation av ungar, den organiserade jakten och eventuellt intern konkurrens mellan skarvarna. Någon djupgående studie av orsaken till skarvens minskning har inte utförts i samband med denna inventering men trenden verkar vara densamma i hela Sverige.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att populationen av storskarv i Närkedelen av Hjälmaren har minskat till samma nivå som 2004, ca 900 par. Antalet kolonier har blivit färre men större i storlek. Häckningsresultatet utföll väl under 2013.

Anledningen till storskarvens minskning har inte kunnat fastställas i denna sammanställning men har sannolikt av flera orsaker.

Tack

Stort tack till Länsstyrelsen i Örebro län som bidragit ekonomiskt till denna inventering. 🐦

OBSat i Närkemarker perioden juni - aug 2014

Hans Waern

Ett godtyckligt urval av noteringar från rapportsystemet Svalan. Inriktningen ligger på sällsynta fåglar, avvikande mängder eller udda tidpunkter för vanligare arter. Kort sagt - en skvallerspalt i god veckotidningsanda. Urvalet är således helt subjektiv och artikeln bör därför inte citeras i andra alster om fåglar i Närke.

Då har åter en sommar passerat. En sommar med väderlek med både mycket högtryck och fint sommarväder och en hel del lågtryck och regniga perioder.

ANDFÅGLAR - FLAMINGOER

Några högsommarobsar av **spetsbergsgås** finns från Ormesta holme, Oset 20 juli och ett ex vid Strandpromenaden, Rynningeviken 3 augusti. Därefter sågs ett ex åter vid Oset 12-18 augusti. En **gravand** den 23 augusti vid Ormestaängarna, Oset och ett ex ute i Hjälmarén 29 augusti. **Sjööorre** finns rapporterad från Storhjälmaren 15 juli med 2 ex. och 2 ex vid Långsätter 18 juli. 6 ex flög förbi Näsudden, Dimbobaden 19 juli. Vid Svartåns mynning, Oset, passerade 6 ex 24 juli. Vid Storhjälmaren iakttogs 2 ex 7 augusti och 3 ex 13 augusti. Slutligen sågs 15 ex vid Gäddviken, Väringen 21 augusti. Sommarobsar av **salskrake** finns från reningsverket i Fjugesta där en hona sågs 15-17 juli. Mellan 9 och 31 augusti sågs ett - två ex vid Rysjön, Kvismaren. **Järpe** har noterats under juli och augusti med flera kullar bland annat vid Tolstorp, Berga, Bäckens ände och Lövhaget i Villingsbergs skjut-

Jungfrutrana på besök i Kvismaren

Foto: Hasse Molin

Vadarflock, fotograferad i augusti bestående av minst 4 arter: större strandpipare med ljusa ving- och vita nackband som tre av de översta fågelarna. Spovsnäppor med vitt övergump och smalare vingband som de två näst sista fåglarna, brushanar som de litet större fåglarna i front o underkant samt kärrsnäppor med vita stjärter med svart mittband som den övre vänstra fågeln framför större strandpiparen.

Foto: Birgitta Davidsson och Håkan Svensson

fält, Karsbo, Ölen och intill sjön Leken samt vid Lillsjön och vid Skärmartorp vid Hidinge. Väldigt många observationer på många olika lokaler av **vaktel** har gjorts under hela perioden. Det verkar som ett mycket bra år för arten. En **ägrerthäger** sågs vid Rysjön och Fågelsjön, Kvismaren 26 juli och ett ex vid Fågelsjön 27 augusti. Därefter ett ex vid Segersjövikens från 27 juli - 31 augusti samt. Spridda dagar under augusti.

ROVFÅGLAR - VADARE

Brun glada sågs vid Raststugan Hälsingland, Tysslingen 8 juni. Ett ex flög förbi vid Tanntorp, Hjortkvarn 17 juni och ett ex passerade Segersjö 29 juni, ett ex vid Välakärren, Vibysjön 30 juni - 1 juli. Oset fick besök av arten 9 juli vid Ekbacken. Vid Hällebosjön sågs ett ex 12 juli. Slutligen ett ex vid Vallby och Viby 16-17 juli. **Röd glada** är under perioden regelbundet rapporterad från Viby och Vibysjön från 17 juli - 27 augusti med 1-2 ex. Från övriga landskapet, ett ex; i Sköllersta 11 juli, Tysslingen, Södra tornet, 28 juli och 12 augusti, Älgsta 30 juli, Norra tornet 2 augusti, Kvismaren mellan 29-31 juli, både vid Rysjön och vid Fräknabotten, Örebro flygplats 1 augusti, och vid Stora Mellösa 3 augusti samt ett ex vid Götabro 7 augusti. En **stäpphök** hane är rapporterad från Bärsta åkrar, Kvismaren 11 juni, från reningsverksdammen och Vibysjön 16-17 augusti, den 27 augusti Valsta och Fiskinge by, Kvismaren och slutligen ett

Lundsångare 1k. Notera bl a rätt kraftigt ögonbrynsstreck, svagare framför ögat, svagt vingband. Upplevs ofta ha ett ganska toppigt huvud.

Foto: Magnus Friberg

ex från Svalnäsbadens vindskydd, Tysslingen. En **ängshök** hane är rapporterad 1 juni från Fiskingebron, Kvismaren och en hona vid Led, Kvismaren 25 augusti. En rapport finns om en **mindre sumphöna** vid Ormesta holme, Oset från 6 juni. Rapporter om **kornknarr** finns från perioden från över 20 olika lokaler. Alltför många obsar för att redovisa alla här. Ett bra år för arten således. Periodens

Kustpipare, 1K uppvisande sina svarta axillarer

Foto: Torbjörn Arvidson

riktiga superraritet var den **jungfrutrana** som upptäcktes 11 juni och sågs fram till 18 juni vid Bärsta, Kvismaren. Den orsakade att stora mängder av Sveriges skådare besökte vårt landskap. **Kustpipare** har setts på flera platser under perioden. Löten och Rysjön vid Kvismaren, Näsbyängen, Almbyängen, Ormestaängarna och Fågeludden vid Oset, Rynningeviken, Dimbobaden, Katrinelund, Storhjälmaren och vid Valen i Hjälmaren har besökts. De flesta obsarna under augusti månad. **Kustsnäppa** sågs vid Nyckelgrundet, Hjälmaren 13 juli med 6 ex, vid Löten och Rysjön, Kvismaren sågs 1-3 ex 1-13 augusti. 11 ex rastade ute i Storhjälmaren 2 augusti. Ett ex sträckte förbi Dimbobaden 11 augusti. Vid Lindbacka sågs 3 ex 20 augusti. Slutligen ett ex som från Ormestaängarna, Oset, mellan 23-28 augusti. Nyckelgrundet i Storhjälmaren gett observationer av **sandlöpare** med; ett ex 13 juli, 3 ex 2 augusti och ett ex 5 augusti. **Småsnäppa** har setts vid Oset från 8-31 augusti med som mest 15 ex. Vid Kvismaren, Löten, har den med ett ex 14-16 augusti och 2-6 ex 29-31 augusti och vid Fiskingemaden 3-4 ex 18-22 augusti. Vid Boglundsängen sågs 3 ex 31 augusti. **Spovsnäppa** har setts vid ängarna vid Oset från 18 juli-31 augusti med som mest 12 ex. Även Kvismaren har bidragit med observationer under perioden 15 juli-22 augusti; Fiskingemaden, Löten, Rysjön och Nynäsängen med som mest 8 ex. Tysslingen besöktes av arten med ett ex södra tornet 17-19 augusti. I Hjälmaren sågs ett ex vid Nyckelgrundet 26 juli dito ett ex på ett skär nära Brearen 8 augusti, samt 2 ex vid Valen 16 augusti. Även 29 augusti 2 ex i Hjälmaren utanför Sandsha-

gen. En **rödspov** sågs 15 juni vid Hammar-maden, Kvismaren. Många observationer av **myrspov** har gjorts från mitten av juli till periodens slut vid: Kvismaren, Nyckelgrundet, Dimbobaden, Hampetorp, Storhjälmaren, Oset, Kumla sjöpark, Rynningeviken, Tysslingen och Vinön. Största flocken en på 70 ex som flög förbi Nyckelgrundet 13 juli. Även många observationer av **småspov** finns från ett 10 tal lokaler från början av juli till slutet av augusti. Från Hjälmaren finns flera observationer av **roskarl**. Vid Nyckelgrundet sågs ett ex 13 juli, ett ex 26 juli, ett ex 5 augusti och 2 ex 29 augusti. Vid Älberget sågs ett ex 5 augusti och vid Valen ett ex 6 och 12 augusti. En **smalnäbbad simsnäppa** sågs 6 juni vid Löten, Kvismaren. Den 6 augusti sågs 3 ex vid Valen, Hjälmaren.

LABBAR – UGGLOR

En **kustlabb** sträckte förbi Kärrafjorden, Åmeberg 17 juni. Några mycket stora flockar av **dvärgmåsar** har observerats under perioden. Till exempel: 456 ex sågs i Hjälmaren 24 juli, 325 ex 26 juli vid Nyckelgrundet och dito 350 ex 2 augusti. Annars är den regelbundet sedd vid Kvismaren och några spridda obsar vid Oset. **Silltrut** sågs med 2 ex vid södra tornet, Tysslingen 4 juni, ett ex vid Valsta Odensbacken 12 juni, vid Klåvudden 2 ex 1 juli och i Örebro en förbiflygande 4 juli. Vid Valen, Hjälmaren sågs 2 ex 23 juli och slutligen 2 ex förbisträckande i Örebro 16 augusti. **Skräntärna** har setts regelbundet från 19 juni till 29 augusti vid Kvismaren, Tysslingen, Oset, Rynningeviken, Västkärr, Dimbobaden, Läppe småbåtshamn, Hampetorp samt flera andra lokaler i Hjälmaren. Största antalen sågs i Storhjälmaren 24 juli med 41 ex, 2 augusti med 49 ex och 44 ex 8 augusti. En stor flock med **svarttärna** sågs i Hjälmaren 24 juli med 73 ex. Även vid Nyckelgrundet sågs stora flockar, 54 ex 26 juli och 50 ex 5 augusti. En **turturduva** sågs 10 juni vid Björka lertag.

NATTSKÄRROR - TRASTAR

Många observationer finns av **nattskärna** runt om i hela vårt landskap. De flesta under juni månad. **Kungsfiskare** sågs 29 juni flyga för-

Ragnarsson
FASTIGHETER AB

stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

bi Löten och Öby kulle, Kvismaren. Där vid Kvismaren sågs också ett ex vid banvallen vid Rysjön 22 juli och ett ex vid Åslasjön 17 augusti. Vid Karlslund sågs ett ex vid Krogstugan 16 juli och ett ex vid Fallen 9 augusti. Vid Långa bron, Oset sågs ett ex 5 augusti. Södra tornet, Tysslingen fick ett besök av arten 15 augusti. Slutligen ett ex vid Sunds herrgård, Nysund 31 augusti. Flera observationer finns av **tretåig hackspett** från Villingsbergs skjutfält. Vid Runstorp ett ex 4 juni och ett ex vid Stora Stråsjön 7 juli. En adult fågel sågs ge föda åt 2 ungar vid Berga 19 juli. Där sågs också ett ex 29 augusti. Ett ex sågs vid Gilsåssjön 9 augusti. Många observationer finns av **rödstrupig piplärka** från ett 20 tal lokaler från 15-31. En **citronärla** sågs vid lakdammarna, Rynningeviken 22-23 juni. Även många observationer har gjorts av **blåhake** på sydsträck från 15-31 augusti från ett 20 tal olika lokaler.

SÅNGARE - KARDINALER

Flodsångare har blivit riktigt vanlig i vårt landskap. Över 20 lokaler har fått besök av arten. **Vassångare** har noterats vid Oset 1-9 juni. Vid Mellanlängen hördes ett ex 18 juni - 29 juli. Vid Nynäsängen hördes 2 ex 13 augusti. En till två **busksångare** hördes vid Aldammen 1-14 juni. Vid Egbyåsen, Segersjö hördes ett ex 1-15 juni och vid Hallsbergs ler-tag ett ex 1 juni. Intill Viby kyrka hördes ett ex 4-11 juni. Vid Segersjö hördes ett ex vid Biskopsvrak 6 juni och ett ex nära Bondvrak 22 juni och ett ex samma dag i Segersjövik. Vid Osvala, Tysslingen hördes ett ex 6-16 juni, Kvismaren, Fornskinns-mossen, 7 juni och ett ex vid Husön 15 juni. Vid raststugan Häl-singland, Tysslingen hördes ett ex 8 juni. I Stora Mellösa hördes

ett ex 8 juni. Vid Ringstorpsdammarna, Örebro hördes ett ex 16 juni och ett ex vid Boglundsängen 18 juni. Vid Vibysjön hördes ett ex 1 juli och slutligen ett ex som ringmärktes vid Åssjön 31 juli. Vid vallen vid Fågelsjön, Kvismaren ringmärktes **höksångare** 4, 21 och 27 augusti. Ett ex vid Näsbybäcken Oset 24 augusti. Den blev dessutom kvar till den 31 augusti tillsammans med ytterligare ett exemplar, till glädje för många närkingar. Även **lundsångare** fångades vid Kvismare fågelstations verksamhet. Ett ex 22 juli och ett ex 2 augusti vid Banvallen Rysjön. **Mindre flugsnappare** sågs vid Olles hage, Asker 1 juni och ett ex i Markaskogen, Almby 1 juni. Vid Sommarro ett ex 4 juni och ett ex vid Hjälmarm-baden 16 juni. Vid Garphyttans nationalpark noterades ett ex 17 juni. Vid Tomta i Hallsberg noterades en häckning 12-14 juli. Slutligen ett ex vid Trystorps ekäng 16 juli. **Pungmes** har noterats med en häckning vid Rysjön, Kvismaren där ett ex kunde ses med föda i näbben åt ungar, 30 juni. En **sommargylling** hördes 6 juni vid Hasselfors bruk. **Bändelkorsnäbb** är rapporterad från 11 olika lokaler från 27 juli till 19 augusti. 🐦

Höksångare, 1k. Jämfört med den gamla hanen på sidan 17, är ungfågeln mer jämnfärgade och ganska ljusa. Jämfört med ung trädgårdssångare som kanske är den största förväxlingsrisken, ljusare, mer kontrastrik vinge och fjällig över- och undergump.

Foto: Magnus Friberg

Utsättning av pilgrimsfalk i Närke 2013-2014

Michael Andersson & Leif Bertilsson

Utsättning av pilgrimsfalk inleddes i Närke 2006. Totalt har 36 falkungar satts ut 2006-2014. De första fem åren, 2006-2010, sattes 17 falkungar i en liten bergbrant vid Norra Vissboda i södra Kilsbergen. Av dessa vet vi att tre ungar dog redan sitt första levnadsår. Under de senaste fyra åren, 2011-2014, har utsättning skett på silon i Fjugesta. Huvudman för utsättningen i Närke är Naturskyddsföreningen i Örebro län. Utsättningarna utförs av medlemmar i Naturskyddsföreningen och Närkes Ornitologiska Förening. Arbetet är en del av Svenska Naturskyddsföreningens Projekt Pilgrimsfalk. Falkungarna föds upp av sina föräldrar på Nordens Arks avelsanläggning i Bohuslän. Ungarna tas från föräldrarna vid cirka 35 dagars ålder och sätts ut i en "hackbox", där de får sitta några dagar och acklimatisera sig. Därefter släpps de ut. De blir flygga vid cirka 40 dagars ålder. Förutom i Närke gjordes under 2014 utsättning av pilgrimsfalk i Västerås och Stockholm.

Under åren 2012-2014 har fyra ungar per år satts ut i Närke. År 2013 släpptes två honor och två hanar ut. Honorna kom från en kull och hanarna från en annan. Allt gick såvitt vi kunde bedöma bra. En uppmuntrande och rolig tilldragelse var att den hane som sattes ut i Närke år 2012 kom på återbesök och försåg sig med mat på silon under fem dagar. Han kunde kännas igen på sin 2k-fjäderdräkt och att färgringen med bokstäver kunde läsas av med tubkikare.

Under 2014 sattes två honor och en hane från en kull ut tillsammans med en hane från en annan kull. Den ensamma hanen var ett par dagar yngre än de andra. Efter vad vi såg var den yngre hanen lite utstött av de andra i början av utsättningen. Hur det gick längre fram

har vi inte koll på, eftersom falkarna är svåra att känna igen som individer efter att de tappat allt ungfågeldun. I år fick falkarna vaktlar till mat, eftersom Nordens Ark inte hade fått tag i tuppkycklingar. Här följer några datum från året som gått:

2014-06-12: Utsättning i boxen av 4 ungar. Tre från samma kull och en från en annan kull.

2014-06-16: Ungarna verkade ha svårt att äta vaktlarna som serverades. Vi bestämde att vi var tvungna att stycka de frusna vaktlarna före matning.

2014-06-17: Buren öppnades och falkarna släpptes ut i det fria. En falkunge trillade ner i samband med vingträning och fick bäras upp igen av Leif.

2014-06-18: Alla fyra ungarna sågs på taket till silon.

2014-06-19: En falk sågs flyga för första gången.

2014-06-20: Tre falkar sågs på taket till silon.

2014-06-21: Falkar sågs sittande i falkholken på östra sidan av silon.

2014-06-23: Tre falkar sågs flyga och de flög väl. Leif städade bort icke uppätta och ruttande vaktlar från taket på silon. Efter denna dag såg ingen mer än tre falkar samtidigt. En rapport från en privatperson, som inte är med i projektet, gav vid handen att en falk hade setts sitta skadad på en väg nära silon. Den kunde inte hittas vid eftersök och det är oklart vad det hela rörde sig om. Kanske en felaktig observation?

2014-07-21: Tre falkar sågs.

2014-07-27: Två falkar sågs. Sista observationen av oss och sista matningsdagen. Efter denna matning fick falkungarna jaga mat på egen hand. Personalen i Granngårdenbutiken såg falkar vid silon efter detta datum, har de berättat för Leif.

Under 2013-2014 deltog följande personer i Projekt pilgrimsfalk i Närke förutom oss: Ami Sundén, Örebro, Staffan Ullström Gällersås, Ingvar Blomberg Latorp, Billy Lindblom

Hallsberg, Jonas Forsberg Hasselfors, Tomas Gustafson Vintrosa, Christer Nyttén Örebro, Christer och Helena Klingberg Örebro, Anders Fransson Örebro, Jan Johansson Fjugesta, Kent Halttunen Vintrosa, Kjell Andersson Nynäshamn och Mona Alm Örebro. 🐦

UNGDOMSSIDAN

Vad händer nu med Atlasinventeringen?

Atlasgruppen / Ronny Lindqvist

2014 blev det år när atlasinventerarna gjorde den slutliga rushen för att inventera färdigt sina rutor.

Nu har vi ett underlag för analys av de förändringar som skett i Närke sedan förra gången landskapet atlasinventerades. Alla ni som varit med vet att det dock alltid finns inventeringsluckor att fylla och därför har 2015 avsatts som ett år för kompletteringar. Det finns fortfarande ett behov av detta. Dels blev inte vissa rutor färdiga, dels behövs målinriktade kompletteringar av vissa arter och artgrupper. Bland annat kommer lommar, skogshöns, rovfåglar och ugglor att få särskild uppmärksamhet under nästa år. Dessa kompletteringar kommer att utföras av förhoppningsvis många som redan är med i projektet, men mer målinriktat än tidigare. Precis som under tidigare år kommer arbetsgruppen att arrangera Atlasrace, ugglevecka och liknande vilket har varit till stor hjälp för arbetet med inventeringen. Dessutom kommer de välkända uppmaningarna till alla skådare i Närke att kvarstå.

- Rapportera allt du kan med häckningskriterier!
- Du som har observationer kvar som ska in i Svalan, rapportera dem nu, vänta inte.

En annan sak som arbetsgruppen kommer att börja fokusera på är den framtida publiceringen av resultatet. På något sätt ska all den kunskap vi samlat under åren komma alla som

NOF:s ungdomsgrupp behöver ny ledare

Känner du för att göra en insats för våra ungdomar? NOF behöver återväxt och det här är ett viktigt uppdrag.

Det som ska göras är:

- Att planera aktivitetsprogrammet.
- Bjuda in ungdomarna via mail eller telefon när det är dags.
- Samordna skjuts och annat praktiskt.

Fågelguide följer med på alla exkursioner.

Är du intresserad, kontakta Ronnie Lindqvist 070-262 14 17 eller Hans Waern 070- 492 53 51

Jag säljer mitt gamla kikarstativ, se bild!
Det är ett Manfrotto 055ab stativ med ett Manfrotto 128rc stativhuvud! Jag vill ha 200:- kronor för det! Det duger även som dörrstopp!

Ring 070-656 63 69 Marianne Johansson!

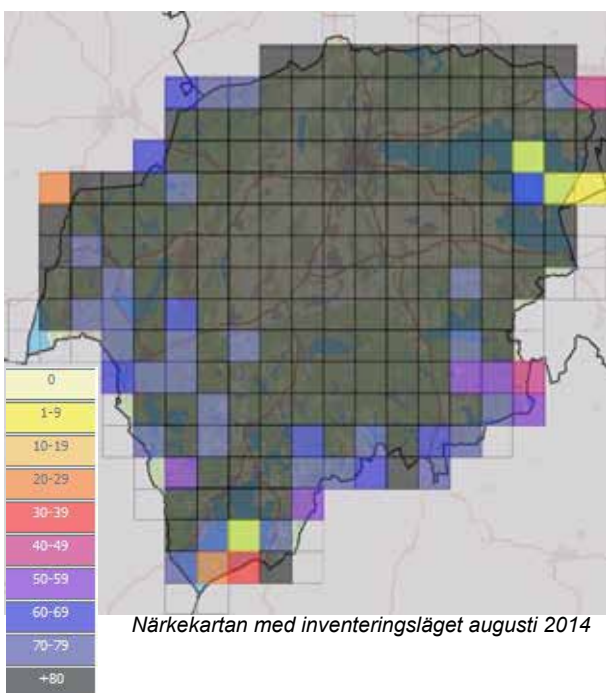

gillar fåglar till nytta och glädje. Om det blir webpublicering eller bokutgivning får framtiden utvisa, men nu startar den här fasen av atlasarbetet. Till publiceringen krävs pengar och mycket ideellt arbete. Vill du göra en insats, är du välkommen att anmäla ditt intresse till arbetsgruppen. Pengar ska sökas, analyser ska göras, texter ska författas, grafik och bildbearbetning kommer att vara en stor utmaning.

Du som är intresserad, hör av dig till någon av oss! Ronnie Lindqvist, 070-262 14 17, lindqvist_ronnie@hotmail.com eller Michael Andersson, 0730-523675, primus@telia.com

Aktivitetsprogrammet för 2015 ser preliminärt ut så här:

- Atlasmöte i slutet av januari
- Ugglevecka i mars med avslutande nattfågelrace
- Atlasrace på nationaldagen. 🐦

Närkekartan med inventeringsläget augusti 2014

Arbetena vid Tysslingen

Redaktionen / Magnus

I *Fåglar i Närke 2013 nr 3* redogjorde vi för renoveringen av Tysslingen under namnet *Reclaim*. Här nedan följer ett sammandrag av vad som utförts hittills under 2014 samt något data från förra årets inventeringar.

I juli och augusti putsades och frästes strandängarna längs Tysslingens hela västra sida, från Blackstaån vid Älgesta i norr ner till Irvingsholm i söder. Vegetationen på en yta om drygt 160 hektar bearbetades genom betesputsning, tuvfräsning, slyfräsning, fräsning av bladvass och videbuskar samt stubbar. Dessa åtgärder syftar till att förbättra förhållandena för våtmarksfågel. Genomförda åtgärder underlättar den framtida skötseln av strandängarna.

De markarbeten som troligen ligger närmast i tiden är skapandet av vattenytor på strandängarna vid raststugan vid Norra Svalnäs, samt en förstärkning av mosaiken bladvass-öppet vatten strax utanför Svalnäsbaden genom gräv-

Almanacka Fåglar 2015
Stefan Gustafsson

Format 20 x 32 cm med nytt fågelmotiv varje månad
Pris 125:- + porto 28:-

Beställes genom e-post: stef.gustafsson@telia.com
eller hemsida: www.stefan-gustafsson.se

Vernissage 5 december, 15.00 - 18.00
Konstutställning 6-11 december, 11.00 - 18.00
Galleri Svea
Köpmangatan 4, Stockholm

Julöppet i Ateljén 13-21 december, 11.00 - 18.00
Mogatan 19-21, Örebro (inne på gården)

ning och slåtter av vattenvegetation. Under vintern kommer planering och upphandling att göras. Kommande år planerar Länsstyrelsen även att genomföra slåtter på strandängar.

Restaureringen av transformatorhuset i söder fortsätter. Byggnadsarbetena ska vara klara i november. En ny utställning om Tysslingen kommer att tas fram under 2016. Vid södra fågeltornet har markägaren till Irvingsholm under september utfört dikningsarbeten. Det återstår att se hur fågeltornet kommer att beröras när arbetet går vidare med att förstärka invallningen.

Redaktionen rekommenderar den intresserade att googla på "länsstyrelsen, Örebro, reclaim och Tysslingen". Du kommer då att finna mycket att läsa om vad som har gjorts och vad som kommer att göras. Detta är moderna, lättillgängliga och innehållsrika sidor på webben. De skyltar som satts upp vid sjön är också till god hjälp.

Även 2014 har viss fågelinventering utförts på några strandängar vid Tysslingen.

Inventeringar 2014

Länsstyrelsens inventare, Toni Berglund, har lämnat följande "Allmänna kommentarer om 2014 års tre inventerade delområden vid Tysslingen samt om Fisksjön". De återges i förkortad form nedan.

Irvingsholmsmaden

Ett första besök genomfördes i slutet av april, precis då vattennivån sjunkit så att maden var möjlig att beträda. Strax därefter inleddes en period med ymnigt regnande och maden kom att stå under vatten hela maj. Därför fanns inga möjligheter för markhäckande fåglar att etablera revir i området vilket var mycket synd eftersom området slåtrades 2013. Under besök 1 fanns tydliga indikationer på att ängspiplärkan svarade på denna åtgärd.

Rånnestamaden

Det inventerade området var något större i år i jämförelse med år 2010. Det sträckte sig längre norrut, upp till Blackstaån och nådde således fram till n. Älgstamaden.

De flesta reviren är belägna intill högre markblöta vilken i sin tur är koncentrerad till diken och utlopp. Dessutom tycks en varierad artdiversitet hos väx-

F.d. Transformator tornet efter det ställningarna rivits.
Foto: Magnus Hellyerd

terna ha stor betydelse för revirtätheten. I södra delen gäller det i synnerhet ett källflöde där en iögonfallande tuväng bildats och där enkelbeckasin, tofsvipa, ängspiplärka och gulärla trivs bra. Fortfarande tycks dock uttorkningen bli ngt för stor för att de rödbenor som initialt hävdar revir här ska bli kvar, alternativt att det kvarvarande våta området är för litet. I dem delar i norr där vasstarren dominerar saknas i stort sett revir.

Från gränzonen mellan mad och vassbälte noterades och räknades revirhävdande fåglar men inte de som satt längre in i vassen.

Dubbelbeckasin och dvärgbeckasin hördes liksom tidigare år spela regelbundet i området under våren men häckar sannolikt ej.

Åkerbymaden

Intressant mad med två strukturer. Dels en välbetad del med delvis en blå bård samt god markblöta, dels en gungflydel.

Den förra delen hyste under våren goda nummer av rastande vadare och simänder, där bl a en stor flock (ca 25 ex) med brushanar spelade under ca en vecka, samt rastande årta, stjärtand och skedand. Rödbena hävdade också 2

revir men inget av dem resulterade i någon genomförd häckning.

Gungflydelen är arealmässigt stor och hyser de flesta reviren av gulärla och är således viktig för den arten. Dessutom häckar relativt många tofsvipor i den delen. Inslaget av vide och al var i år lågt.

Fisksjön

Hela våtmarksdelen av reservatet inventerades. I redovisningen medtages även ytterligare ngr iakttagelser som kan vara av betydelse och intressanta att känna till.

Norra delen och en del av västra delen betas idag. En stor del av området runt själva sjön (bassängen) utgörs av gungfly och sjöfräkenmad. Gungflyt hyser en intressant vegetation

Tabell Revir vid Tysslingen 2014

Arter / Inventerad yta	Rännesta	Akerby	Invingsholm	Totalt, Tyssl.	Fisksjön
Smådopping					2
Rördrom		1		1	
Sångsvan					3
Grågås					4kull
Kanadagås					1
Brun kärrhök					1
Lärkfalk					1
Gräsand					5
Trana		1		1	1
Tofsvipa	17	18		35	9
Skogssnäppa					2
Rödbena	2	2		4	
Enkelbeckasin	ca 25	ca 15	ca 15	ca 55	7-8
Ängspiålrka	18	3		21	2
Sädesäråla	2			2	1
Guläråla	8	25	3	36	
Guläråla	1			1	
Buskskvåtåa	7	1	1	9	2
Trådgårdssångare			2	2	
Tömsångare	1			1	3
Såvsångare	8	15		23	8
Rörsångare	2	7	3	12	1
Stjårtmes					1
Håmpling					1
Rosenfink	2	1		3	
Såvsparv	14	17	17	48	13

med bl a gott om trindstarr, rankstarr och ett mycket stort bestånd av kärrfråken i östra delen (enda lokalen i kommunen). Den betade delen av området hyser en god betesgynnad vegetation och god markblöta dock borde en större del av betesområdet hysa detta betestryck för att hååla tillbaka igenvåxningsarter och slyvegetation och gynna häckningsbetingelserna.

Strandångarna hyste under inventeringen en god mängd rastande vadare och krickor, såväl i norr som söder. Revirantalet av tofsvipa och enkelbeckasin är relativt gott. Revir av sångsvan och trana är intakt.

Vassruggen som bildats under senare år hyser ett brun kärrhökspar, rör- och såvsångare, såvsparv samt vattenrall. Häckfaunan knuten till själva sjön är nästan obefintlig. 🐦

En bokmals betraktelse

Lars "Loffe" Bergqvist

Efter det att Åke Lorin bett mig att skriva en krönika till Fåglar i Närke frågade jag mig vad en krönika egentligen är för uttrycksform. Jag tog reda på att en krönika är en genre som ska innehååla någon form av kronologisk ordning. Vad ska man då få ihop för krönika ur ornitologisk synvinkel?

Når man är ute i fält och ser den standardhöjning på utrustning och fortskåffningsmedel som kommit under ca trettio år kan man inte annat än förundras. Förr var det ganska dålig standard på t.ex. skådarnas fordon. En kamrat var tvungen att öppna motorhuven och ge

Våra kurser och arrangemang sker
i samarbete med:

startmotorn en rejäl smäll med en skiftnyckel för att bilen skulle starta. Numer är bilarna i betydligt bättre skick. Tidigare var handkikare en lyx som de flesta inte hade råd med och när de blev möjliga att köpa var de ofta stora och klumpiga. Tänk den lycka det var för de skådare som efter kriget genom kontakter kunde få tag i en tysk armékikare!

En annan företeelse som har genomgått stora förändringar är ju fågellitteraturen som jag tänkte ägna största delen av krönikan åt. En litteraturlista hamnar på en storlek av nio sidor. Alltså måste det göras en begränsning. Den första skriften om fåglar i listan heter *Historia* (band 19) och är skriven av Olaus Magnus. Den är från 1555. Idag kommer det ut många fågelhandböcker där fåglarna beskrivs med fotografi men tidigare fanns ju inte den möjligheten utan man fick avbilda fåglarna med teckningar i färg. En brödratrio, Magnus-Ferdinand, Magnus och Wilhelm von Wright blev berömda för sina fågellitografier. Verket heter *Svenska fåglar, efter naturen och på sten ritade (1828-1838)*. Bröderna bodde nära Kuopio i Finland och var ornitologer, forskare och naturvetenskapliga illustratörer. Om bröderna Wright har Gunnar Brusewitz skrivit i boken *Pärnkorgens hemlighet*.

Vi gör ett hopp fram till 1858. Då kom *Skandinaviens Fauna, Foglarna, första och andra bandet*. Författare var Sven Nilsson. Han föddes i Skåne 1787 och dog 1883. Sven studerade i början till präst men ändrade inriktning och ägnade sig åt zoologiska studier. Han blev professor i Lund och anges som den svenska

ornitologins fader. På den här tiden lade man tyngdpunkten på försörjning så kunskap om ornitologi och jakt gick hand i hand. Idag är det säregat att läsa hur fångst av ormmvråk i oktober gick till i Falsterbo på artonhundratalet.. "Om aftonen sedan det blifvit mörkt gå två karlar ut på fångst, den ene försedd med en säck, den andre med en kort påk. Den senare kliver tyst upp i trädet, der han kan skymta foglar sitta, den förre stannar på marken. Då den som kliver kommit upp så långt att han kan räcka en fogel, griper han honom om med venstra handen och med den högra vrider han halsen omkring på honom, eller ger han honom af påken ett slag på skallen, och kastar honom derpå ned, då den andre, som står på marken, upptager och stoppar honom i säcken". Efter fångstmetoden följer en beskrivning på hur fåglarna kan anrättas. Foglarna, som är intressant och rolig läsning är utgiven 1980 i faksimilupplaga. Förord är skrivet av Gunnar Brusewitz.

Våra trakter finns även med på ett hörn i tidig fågellitteratur. 1863 är ger Victor Högberg ut avhandlingen *Örebrotraktens Foglar*. Högberg var född i Örebro 1838 och var lärare på Katarina elementarläroverk i Stockholm. I Erik Rosenbergs boksamling är Ivar Hortlings *Ornitologisk handbok 1-5* (1929-1931) en diger lunta. Ivar Hortling var finsk ornitolog och grundare av Finlands ornitologiska förening och tidskriften *Ornis Fennica*. Rosenberg ägde också verket *Sveriges fåglar och fågelbon* av Paul Rosenius som kom ut 1926. Rosenius (1865-1957) var läkare, ornitolog och författare. Han var en pionjär inom fågelfotografering.

När det gäller fågelböcker så går det inte att utelämma en serie böcker av Rudolf Söderberg (1881-1958). Böckerna gavs ut i fyra delar under 1930-talet under titeln *Våra fåglar och hur man känner igen dem*. De första delarna behandlar fåglarna i olika biotoper och del fyra handlar om ägg och bon. De var vid denna tid de mest använda böckerna för fågelbestämning i fält. Söderbergs stora intresse var Hornborgasjöns växt- och djurliv, som

han följde under hela sitt liv. En minnessten finns vid Hornborgasjön som erinrar om Söderbergs insatser för sjöns bevarande.

Om vi fortsätter in i 1940-talet så måste man ta med *Svenska Fåglar* av Folke Rösiö (1908-1985) som kom ut 1946. Rösiö var fältornitolog och författare men han hade anställning i en bokhandel i Borås. Med boken *Fåglar i Sverige* bidrog han till att popularisera fågel-skådandet och öka kunskapen om fåglarnas levnadsförhållanden. Boken kom i elva upplagor och trycktes i ca 160 000 exemplar. Jag själv fick boken i present av mina föräldrar på 1950-talet och det var min första fågelbok. Det dröjde dock ganska många år innan mitt fågelintresse vaknade.

Vi förpassar oss in i 1950-talet. 1952 kom *Fåglarna i färg* av Sigfrid Durango (1906-1989). Durango var ornitolog och folkskollärare till professionen. Illustrationerna i bo-

ken var gjorda av Karl Aage Tinggaard. Boken blev väldigt omtyckt och har getts ut i mer än en halv million exemplar.

En klassiker i fågellitteraturen kom 1953 då Erik Rosenberg (1902-1971) blev klar med *Fåglar i Sverige*. Illustratör var Harald Wiberg. Erik Rosenberg är ju känd som fältornitologins fader. Från början var avsikten att de färgbilder som finns i Durangos bok skulle illustrera Rosenbergs bok men så blev det dock inte. Rosenbergs beskrivning av fåglarnas beteende och läten är suveräna och står sig gott ännu i dag.

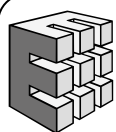
En person som betytt mycket för utgivningen av ornitologisk litteratur är Carl-Fredrik Lundewall (1921-2014). Förutom att han redigerat många andra ornitologiska fälthandböcker gav han själv 1979 ut *Våra fåglar* med illustrationer av Staffan Ullström.

Konstnären och ornitologen Lars Jonssons *Fåglar i naturen* kom ut 1977. Lars Jonsson som bor på Gotland är född 1952 skriver och illustrerar själva sina böcker.

Den idag mest använda handboken är *Fågelguiden; Europas och Medelhavsområdets fåglar i fält* som utkom med första upplagan 1999. Författare är Lars Svensson och Peter J. Grant. Illustrationerna är i huvudsak utförda av Killian Mullarney och Dan Zetterström. Några planscher är utförda av Larry Mc Queen. Lars Svensson är född 1941 och har bl.a. skapat en "ringmärkarbibel" och varit redaktör för *Vår Fågelvärld*. Han är hedersdoktor vid Uppsala universitet. 🐦

Fåglarna, Pärtekorgens Hemlighet, Sveriges fåglar, Våra fåglar och Fågelguiden. Några böcker krönikören nämner och som utgjort källa inhämtade av fågelkunskap. Kanske också för er?

Ekonomia

Redovisningskonsult AB

Telefon 019-58 10 45

har bidragit till detta nummer av
Fåglar i Närke

Ungdomsaktiviteter - Se www.sofnet.org/nofnet/aktiviteter under rubrik ungdomsgruppen.

Tjejaktiviteter - Se www.sofnet.org/nofnet/aktiviteter under rubrik Tjejgrupperna.

Exkursioner och resor

Lördag 4 oktober. Euro Bird Watch. Denna helg skådas det fågel över nästan hela Europa, och i alla deltagande länder bjuds även allmänheten in. Evenemanget kallas Euro Bird Watch och fokuserar både på det roliga i att se på fåglar och att flyttfåglar är en gemensam angelägenhet länderna emellan. Information om dagens arrangemang kommer senare via hemsidan.

Torsdag 9 – söndag 12 oktober. Resa till Öland. Skådarnas paradis. Öland, väntar på oss även i år. Upplägget är beprövat, boende i Grönhögens stugby, mat i självhushåll eller på restaurang i byn, tidiga morgontimmar på Ölands södra udde, underbar fågelskådning med en aldrig sinande ström av mer eller mindre rara fåglar. Lite sol, lite kyla blir det väl också. Trevligt resande i bekväma minibussar och som vanligt avrundar vi dagarna med gemensam artgenomgång. Vi åker från Örebro ca kl 07.00 torsdagen den 9/10 och återkommer söndag kväll 12/10. Du som är nybörjare ska känna dig speciellt välkommen på resorna. Inga förkunskaper behövs. Vi skådar i grupp och lär oss tillsammans.

För prisuppgifter, anmälan och ytterligare information, ring Ronnie Lindqvist 070-262 14 17 eller maila till lindqvist_ronnie@hotmail.com.

Söndag 19 oktober - Yxnäset med ÖNF. Vi vandrar genom sumpmark och kohagar för att ta oss ut till Yxnäsa udde och kolla in salskrakar och andra spännande sjöfåglar. Ta med stövlar, matsäck och något att grilla. Samling vid P-platsen i Bondevrak 9.00. För mer info, ring Gunnar Nilsson 019-24 66 77.

Fredag 31 oktober – söndag 2 november, Hönö. Förra årets fina resa gav mersmak. Höstskådning på Västkusten erbjuder alla typer av väder och en stor, varierad fågelfauna som vi inte är vana vid hemifrån. Blåser det från rätt håll gäller det att klä sig så varmt man kan och bereda sig på tuff skådning ytterst i havsbandet. Ligger dimman letar vi i vikar och hamnar istället efter fågelgodis.

Avresa från Örebro sent fredag eftermiddag 31/10 och hemkomst till Örebro söndag kväll 2/11. Boende i vackert beläget hus på Fotö. Du som är nybörjare ska känna dig speciellt välkommen på resorna. Inga förkunskaper behövs. Vi skådar i grupp och lär oss tillsammans. För prisuppgifter, anmälan och ytterligare information ring Hans Waern 070-492 53 51 eller maila till hans@ekonoma.se

Söndag 2 november – Södra Hjälmarkanten. Vi samlas kl 8.00 på Österplans parkering i Örebro för att bege oss till några trevliga platser längs södra Hjälmarkanten. Småbåtshamnen i Göksholm, Skomakarholmen och Näsudden är några av lokalerna som vi ska besöka. Framför allt är det de stora skrakflockarna som är det huvudsakliga målet, men vi brukar alltid se många andra trevliga fågelarter på den här exkursionen. Vi beräknas vara tillbaka i Örebro ca kl 13.00. Ingen föranmälning behövs, men vill du veta mer, ring Ronnie Lindqvist 070-262 14 17

Lördag 3 januari 2015 - Artrace första lördagen efter nyårsdagen. Ett bra sätt att börja årets skådning. Start kl 00:00 på valfri plats och målgång kl 16:00 på Gröna Grodan i Örebro där vi samlas för diskussion, erfarenhets-

utbyte, artgenomgång och för att kora vinnarna. Anmälan av lag bestående av minst 2 deltagare, görs till Håkan Persson, mailadress; mrhp71@gmail.com eller tel. 076-551 56 81. Känner du att du gärna skulle vilja vara med men inte har några lagkamrater, hör av dig till Håkan, som samordnar de lag som anmäler sig. För närmare information om ev. nya regler för året se vår hemsida, www.sofnet.org/nofnet

Kontaktperson för NOF:s exkursioner är Rolf Hagström 0761-42 17 21, rolf.hagstrom@gmail.com.

Vid alla exkursioner utgår en frivillig avgift på 20:-- till vår fågelfond. Om du vill ha hjälp med skjuts vid våra exkursioner kontakta respektive ledare. Bilresor betalas direkt till förare med 7 kr/mil och resenär. (Rekommendation från styrelsen fr.o.m. 2014.) Vid resor med övernattnig tas en mindre avgift ut av deltagarna för administration och till vår fågelfond.

Program inomhusmöten

Torsdag 16 oktober – Estlandsresan. NOF arrangerade en spännande skådarresa till Estland i slutet av maj 2014. Reseledare var Per Karlsson Linderum och Kent Halttunen och nu ska vi få se ett spännande bildspel på många av de arter som de lyckades kryssa. Det kanske inte blir alla de 185 arter som sågs men bra nära. De besökte bland annat Haapsalu, Ormsö och Tarttu.

Torsdag 20 november – Ingemar Lind - Nordisk vildmark. Den första i en trilogi från skärgård, skog och fjäll. Tre landskapstyper som, var och en på sitt sätt, representerar den nordiska vildmarkens själ. I den första filmen, den från Roslagsskärgården, skall vi bege oss till det yttre havsbandet, där himmel och hav möts. Detta är den nordiska vildmarkens yttersta utpost.

Och som vanligt inleds kvällen med en stillbildsdel. Det blir ett möte med julkortsfågeln, domherren.

Inomhusmötena äger rum kl 19 i Vasakyrkan, Vasagatan, Örebro

Ringmärkta fåglar

Ringar från döda eller avlästa data från levande fåglar sänds till:

Naturhistoriska riksmuseet, Ringmärkningscentralen, Box 50 007, 104 05 Stockholm tel. 08-5195 40 80. Fax 08-5195 42 44.

Uppge plats, omständigheter som dödsorsak, tid m m för fyndet.

Rapportera via webb:

www2.nrm.se/rc/rc-formular.html.se

Fågelakuten

Besvarar frågor om skadade eller tillvaratagna fåglar. Tar hand om skadade fåglar för rehabilitering. E-post: fagelakuten@telia.com. Se även vår hemsida: www.sofnet.org/nofnet/om-nof/fagelakuten.

Fågeldoktor'n

Staffan Ullström, Gällersta 244, 705 94 Örebro, tel. 019-23 92 37, 076-712 18 88

Övriga

Leif Sandgren, Örebro, tel. 070-256 73 95

Tage Carlsson, Vretstorp, tel. 0582-66 00 11

Leif Bertilsson, Fjugesta, tel. 0585-311 46

Ulla Wallin, Frövi, tel. 0581-331 79

Statens vilt

Den som påträffar ett dött djur av nedanstående arter skall anmäla detta till polisen för vidarebefordran till något av landets större naturhistoriska museer.

Artlista för fåglar:

Fiskgjuse	Svarttärna
Bivråk	Storkar
Örnar	Rördrom
Glador	Lunnefågel
Kärrhökar	Salskrake
Falkar	Svarthalsad dopping
Tornuggla	Skärfläcka
Hökuggla	Gråspett
Berguv	Vitryggig hackspett
Fjälluggla	Mellanspett
Lappuggla	Kungsfiskare
Slaguggla	Härfågel
Fjällgås	Blåkråka
Skräntärna	Sommargylling

NOF:s försäljningsmaterial

NOF-kåsa, mörkgrön, m. NOF-logga	30 kr
NOF-dekal små	3 kr/st
stora	10 kr/st
Artlista Närke	gratis
Småfågel-, grå flugsnappar-, och starholk	75 kr/st
Knip- och uggleholk	400 kr/st

NOF-keps, svart med
broderad vit logga
i stor lek för alla. 150 kr/st
Porto + frakt tillkommer

Vill du handla? Vänd dig till **Bengt Jalsborn**
Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro, Tel. 019-12 70 80,
070-113 47 99. E-post: b.jalsborn@gmail.com

Regionala rapportkommittén (Rrk)

Sammanställande:

Johan Åhlén Tel. 070-536 62 91
Pålsbodagatan 13 70218 Örebro
epost: johan.ahlen@hotmail.com

Övriga medlemmar:

Ola Erlandsson, Magnus Friberg, Ove Pettersson och Andreas Sandberg

NOF:s tjejgrupper

Annika Lorin, Tel: 019-24 48 46
Ami Sundén, Tel: 070-944 73 00

NOF:s Ungdomsgrupp

Vakant! Kontakta **Ronnie Lindqvist** 070-262
14 17 eller **Hans Waern** 070- 492 53 51

Osetkommittén

Kommittén för skötsel av naturreservatet Oset-Rynningeviken. NOF:s representant är:
Leif Sandgren, Tuppa Klaras väg 18, 702 29 Örebro
Tel. 070-256 73 95. E-post: leif.sandgren@telia.com

Svansjön Tysslingen

NOF:s representant i stiftelsen:
Helny Olsson, Arvaby, 719 95 Vintrosa, Tel 019-29
90 03 eller 070-5762981. E-post: helny@telia.com

Skjutfältsbesök?

Planerar du utflykt till Kilsbergen och skjutfälten kan du kolla på webbplats www.skjutfalten.se vilka dagar dessa är avlysta.

Kamakura

Nyhet!

**FOTO
SJUAN**
Fotobutiken med personlig service
Engelbrektsgatan 26 Örebro
019-611 64 92

**Kamakura EDV-81
25-55x W**

Innehållsförteckning

Omslagsbild: Snatterand	1
Ordföranden har ordet Hans Waern	1
Fenologi i Närke 2002-2013 Magnus Friberg	3
Nya NOF-medlemmar	3
Fenologitabell 2002-2013	5
Upptäcktsresan: Västra Bulgarien 5–13 maj 2014 Roger Gyllin	6
Mellanspett och vitryggig hackspett var höjdpunkterna på NOF:s Estlandsresa Kent Halttunen	15
Tjejerna på Öland fredag 16 – tisdag 20 maj Ami Sundén	19
Storskarven i Hjälmarén 2013 Leif Sildén & Ola Strand	21
OBSat i Närke marker perioden juni - aug 2014 Hans Waern	24
Utsättning av pilgrimsfalk i Närke 2013-2014 Michael Andersson & Leif Bertilsson	28
Vad händer nu med Atlasinventeringen? Atlasgruppen / Ronny Lindqvist	29
NOF:s ungdomsgrupp behöver ny ledare Ronnie Lindqvist	29
Arbeten vid Tysslingen Redaktionen	30
En bokmål betraktelse Lars "Loffe" Bergqvist	32
Program	35